

~~C. 14. 2.~~

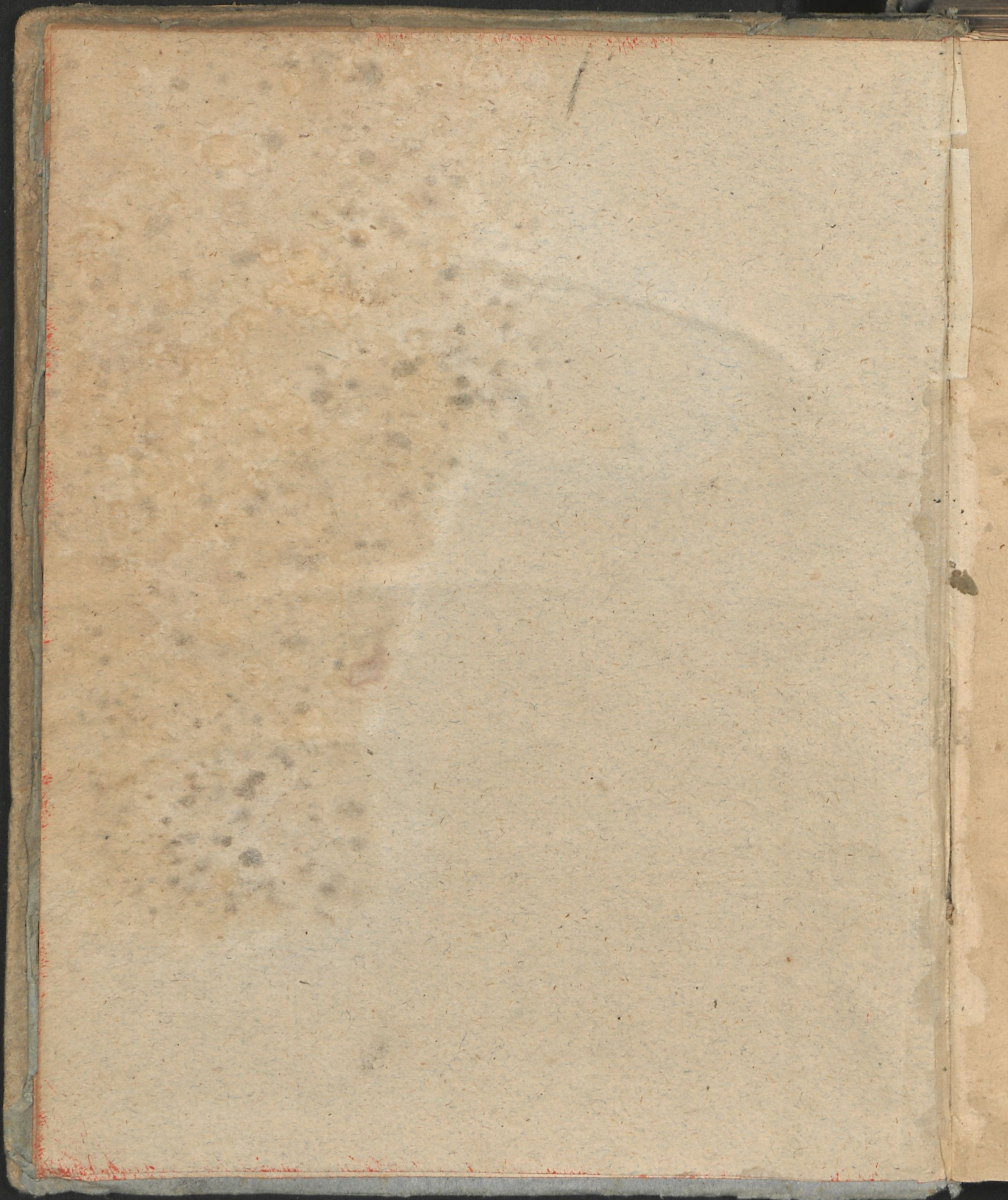
EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.

VIITEBERG.

17-62

SIGNAT. CLIOCCCXIII.





DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS
De
COLICO DO-
LORE,

5.

Quam
DUCE & AUSPICE CHRISTO

Autoritate, jussu & Decreto

Amplissimi Collegii Medici in Illustri & florentis-
sima ad Albim Academia

PRÆSIDE

RECTORE MAGNIFICO

Viro Amplissimo, Excellentissimo, Experientissimo

DN. MARCO BANZERO,

Augustano, Medic. Doctore ac Prof. Publ. celeberrimo
Facultatisq; suæ Seniore gravissimo.

Dn. Præceptore, Patrono ac Promotore suo omni honoris
observantiaq; cultu æternum d. venerando.

PRO LICENTIA.

Summos in arte Medica honores & Privilegia consequendi

Publico Eruditorum Examine & censura sistit

GUILHELMUS Banckel /

Dresdensis.

In Auditorio majori horis ante & pomeridianis

Ad diem 9 Mart.

Literis JOHANNIS RÖHNERI, Acad. Typogr. Ann. 1654.

69.



DISPUTATIO MEDICA IN ALGIBRIS

COLLEGIUM DO.

LORE.

DUCE & AUSPICE CHRISTO

DN. MARCO BANNERO

Augustano

GALLIENUS

10





AUSPICE CHRISTO.



Nihil generi humano desiderabilius, nihil optatius, nihil denique præstantius, divinitus dari potuisse, præterquam Sanitatem & vitæ hujus incolumitatem, apud omnes inconfesso est, & laudes ac Encomia clarissimorum virorum quibus illam in cœlum evergant sufficienter & luculenter confirmant. Magna cum voce exclamat *Amphio Siconius*:

O beata sanitas te præse amœnum

Gratis Ver flores absq; te nemo beatus.

Huic adstipulatur *Plutarchus lib. ult. de tuend. valetud.* quando ait. Condimentum optimum sanum corpus. Hinc *Celsus lib. 1. de re medica* præcipit. Sanus homo qui & suæ spontis est, & bene valet, nullis se legibus obligare debet. Et omnino ita se res habet, indiesque nobis ægroti & à morbis convalescentes, tanquam experti & è naufrago abyssu maris morborum emergenti validissima testimonia exhibent. Nam inter præstantissima quæque bona mortalium, exceptâ animæ Salute, nulla res major, nulla desiderabilior, nullaque carior hominibus existit. Hæc vitæ hujus turbulentæ unica solatrix: hæc scientiarum artiumque omnium piissima faulrix; hæc legum & sanctorum statutorum optima conservatrix. Hæc illa est, cujus præsentia quivis, partium corporis adminiculo muniis ad vitam necessariis, citra noxam fungi potest. Thesaurus verò hic præstantissimus, & donum hoc Dei optimum, hostem nactus est, omni hoste truculentiozem, Morbum scilicet. Hic spernit dignitatem, sternit possessorem. Nihil hoc hoste crudelius, nihil terribilius, nihil denique intolerabilius. Improvisus & multis agminibus stipatus, arcem sanitatis aggreditur, & exercent illum medicamenta non terrent. Hinc divus *Augusti-*

aus de Civitate Dei lib. 22, c. 22. ait: Tot esse morborum genera corporis humani, ut nondum omnibus in libris comprehensa sint. Galenus in libro cui titulus est Medicus refert: centum & duodecim morbos solum contingere oculo: Vide ex hoc quot cæteris membris accident. Febrium genera Seneca Epist. 95. dicit esse innumerabilia, aliarum impetu subeuntium, aliarum tenui peste repentium, aliarum cum horrore & multa membrorum quassatione venientium.

Cæterum homines ipsi in propriam naturam iniqui sunt & se vivunt, Intempestivisq; libidinibus, diurnis nocturnisq; commotionibus corpuscula hæc per se tam invalida cõcutiunt, hosti januas pandunt, inimicitiasque illius appetunt. Uti eleganter hoc Seneca allegata epistola describit. Medicina, inquam, paucarum quondam fuit scientia herbarum, quibus sisteretur fluxus sanguinis, vulnera coire davalatim. Deinde in hanc pervenit tam multiplicem varietatem. Nec est mirum tunc illum minus negotii habuisse, firmis adhuc fortisque corporibus, & facili cibo, nec per artem voluptatemq; corruptis. Qui postquam caput non ad tollendam, sed ad irritandam famem quæri, inventæ sunt mille condituræ, quibus aviditas excitaretur, quæ desiderantibus alimenta erant, onera sunt plenis. Inde pallor & nervorum vino madentium tremor & miserabilior ex cruditatibus quam ex fame macies. Inde incerti labantium pedes, & semper qualis in ipsa ebrietate titubatio. Inde in totam cutem humor admissus, distensusque venter, dum male a-svescit plus capere quam poterat. Inde suffusio luridæ bilis & decolor vultus, tabesque in se putrescentium & retorti digiti articulis obrigescentibus, nervorum sine sensu jacentium torpor aut palpitatio sine intermissione vibrantium &c. Unde maxima subest causa monendi, ut ab illis caveant abstineantque: depulsi autem & in labyrinthum hunc detrusi, ut eripiantur, tutum juvandi & ab injuriis memeratorum vindicandi opus est medium. Hoc autem nullibi nisi ex fontibus Medicinæ uberibus, & armario ejusdem locupletissimo hauriri & desumi potest. Hoc nobis suppeditabit arma hostem illum infensum opprimendi, media statum ac conditionem nostram inculpate

con-

conservandi, remedia amissam restaurandi. Verum hæc armay
media ac remedia quid possint ac valeant, faciliori negotio, &
via investigare non possumus, nisi via ac modo placidæ disqui-
sitionis & opinionum discrepantium mutuâ collatione. Id-
circo nos hac vice, ex Decreto tamen & Autoritate Amplissimi
Collegii Medici inclutæ hujus Academiae, affectum illum inte-
stinorum haud postremum savissimum & hodie frequentissi-
mum, Dolorem Colicum scilicet, qui referente *Plinio libr. 26.
Histor. c. 1.* Tiberii Cæsaris principatu primo interit, nec quic-
quam prior ipso Imperatore hoc fuit conflictatus, in manus su-
mere, ejusdemque naturam & essentiam, hæc qualicunque Dis-
putatione comprehensam, publicæ ac placidæ Eruditorum Ex-
aminationi veritatis inquirendæ ergo sistere ac proponere de-
crevimus. DEUS Ter Opt. Max. divina sua gratia nobis ades-
se ac vires sufficientes gratiose largiri velit, ut hæc omnia pro-
sperè succedant, cedantque in Divini sui nominis gloriam pro-
ximique Salutem.

Affectus, quem præ manibus habemus, ut à nomine inci-
piamus, quia prius morborum appellationes cognoscendæ sunt,
nominis enim Ratio secundum *Rondel.* aliquam morborum
imperfectam cognitionem & opinionem nobis suppeditat.
Græcis vocatur *Διάρρησις κωλική, ὀδυνή κωλική, κωλικὸν ἄλγη-
μα.* Quamvis verò vox græca *Διάρρησις* sit vocabulum *πόλυση-
μον,* ita ut etiam Latinis significet *Testamentum* ut habet *Lysias.*
Venditionem apud *Isocratem,* *dispensationem* apud *Antiphon-*
tem, *Plutarchum* in *Lycurgo & Solone.* *Conditionem* & *ra-
tionem* apud *Lucianum.* *Actionem* apud *Plutarch.* in *Galba*
Testationem apud *Vitruvium* libr. 1. c. 2. Hoc loco tamen & in
foro medico significat affectum, affectionem, morbum &c. te-
stantibus *Alexandro Aphrodiseo* & *Dioscoride* lib. 1. & lib. 2. ubi
jecinoris morbos vel jecinoris vitia vocat *Διάρρησις ἡπατικαί.*
κωλική autem deducunt nonnulli vel *ἀπὸ τῆς κώλης* quod Græcis
membrum & crassioris intestini partem & latius intestinum si-
gnificat. vel à suo symptomate *ἀπὸ τῆς κολάζεσθαι* à torquendo,
quod in eo fiant tormina colica, vel *ἀπὸ τῆς κωλύειν* à prohiben-
do, retardando, quod ob varias cellulas feces in eo diutiùs re-
morem

morentur. *Latinis* appellatur colicus dolor, item Colica simpliciter, quandoque cum adjuncto Colica Passio. *Plinio lib. 26. c. 1. Colum. Celso de re medica c. 30. & libr. 4. c. 14.* Dolor vel morbus Intestini plenioris. Nonnullis generaliter Chordion & Chordapson, sive intestinorum tormentum vocatur, quod non aliter quam chordæ intestina tendantur. Nam veteres, teste *Aureliano lib. 3. c. 17.* intestina chordas appellarunt. *Germanis die Kolicke / oder das Leibwehe und Bauchgrimmen* nuncupatur. Ex quibus omnibus luculenter apparet, affectum hunc denominationem suam à parte affecta intestino colo, quod hic oblatum est, accepisse, quam appellationem & nos retinemus & vocamus *Colicum dolorem*.

Sumitur generaliter & improprie pro omni intestinorum dolore, ut habet *Galenus l. 6. de loc. aff. c. 2.* sæpe medicos confuisse nomine Colicæ passionis vehementissimos quosq; intestinorum dolores vocare. Et *Alexander Trallianus libr. 10. c. 1.* Iliacum & colicum dolorem conjungit, ileos enim ait, nihil aliud est quam colici affectus intentio & incrementum. Consule *Plater. Prax. cap. 3. de ventris dolore.* Specialiter & Proprie pro dolore intestini coli tantum, in qua significatione à nobis hic accipitur.

Nomen & ejus acceptionem vidimus, accedamus ad essentiam necessum est. Hæc consistit in Definitione, quæ explicat quid res sit. Cum verò secundum *JCos*, in Jure propter varietatem circumstantiarum, quæ in actionibus civilibus occurrit, omnis definitio sit periculosa; certè in nostra Medicina ob subitas & citas varietates circumstantiarum & morborum vicissitudines, successionesve, docente *Hippocrate lib. 1. Epidem. Sect. 3.* erunt periculosiores. Jam enim morbi superveniunt morbis, aut symptomata symptomatis: aut symptomatis morbi, aut morbis symptoma, ut habet *Eruditissimus Heurnius in Comment. aph. Hipp. l. 6.* Ut autem pericula hæc vitemus, diligenter observandæ sunt regulæ & leges de definitionibus præscriptæ & latæ. Imprimis illa quæ extat apud *Aristotelem libr. 2. poster. Anal. c. 13. §. 20.* In definitione quia constituenda totalis non partialis, nihil desit, nec etiam quid, quod intel.

intelligentiam impediatur turbetur & tollatur superfluum. Commodissime itaque, etsi diversae & variae apud diversos Autores occurrant definitiones, quas omnes in lucem proferre & adducere, instituti nostri ratio vetat, hoc modo definiri posse nobis videtur.

Dolor colicus est dolorifica sensatio intestini coli à rebus continuum solventibus ortum habens.

Hæc definitio, quod affectus præsentis natura & essentia adhuc melius innotescat, eumque convenientibus præsiidiis è corpore ægroto propellere, & subjecto cui inhaeret sanitatem perfectam restitueri possimus, diligenter examinanda venit. Ubi præcipue perpendendum, inquam classem affectuum præter naturam, hic collocandus sit. Recensentur autem à Medicis affectus p. n. tres; Unus in partibus corporis qui est Morbus, alter in contentis, Morbi causa, tertius in functionibus & accidentibus Symptoma. Cum itaque in hoc affectu secundum definitionem nostram, actio aliqua, quæ est sensus sive sensatio haud obscure lædatur, manifestum fit, illum in classem Symptomatum actionum læsarum rejiciendum esse. Verum ad quam speciem actionum læsarum controvertitur inter auctores. Nos quia actio non adeo offensa, ut penitus sit ablata; sentit enim adhuc etiam si præternaturaliter & cum tristitia, nec ita imbecillis ut in stupore & torpore; cum *Galeno libr. de diff. Sympt. cap. 3. & lib. meth. med. c. 8.* ad depravatam actionem referimus. Genus igitur est dolorifica Sensatio nihil obstante, auctore *Galeno i. de caus. sympt. c. 6.* sive tristis, sive molestus, sive dolorificus, sive dolorosus, sicut nec an passio, an molestia, dolor vel labor vocetur. Quod auctores hisce nominibus promiscue usi sunt.

Rationem Differentiæ induit locus affectus, hoc enim ab aliis distinguitur. Etsi omnium intestinorum unus sit continuusque ductus; Anatomici tamen ea in aliquot partes, figurâ magnitudine, substantiâ atque situ inter se differentes distinxerunt. Primum quidem in gracilia tria, quæ & superiora &
tenuia

tenuia dicuntur, Duodenum, Jejunum & Ileum; Deinde in totidem crassiora & humilia Cœcum s. monoculum, Colon, & Longanum s. Rectum. Hisce vestigiis insistentes ponimus hujus mali *Subiectum* sive *locum affectum Intestinum Colon*, tam quoad amplam ejus cavitatem, quam quoad ejus membranas, cornosam interiorem unam, nervosam exteriorem alteram ducente & docente *Galeno 12. Meth. Med. c. 8.* Est autem Colon juxta Anatomicos, intestinum crassorum secundum, amplius cæteris & latius. Valvulam obtinet, restagnantium excrementorum, flatuumque obstaculum & cellulis collectum plurimis, moram aliquam descendentibus fecibus nectit. Incipit circa os Ilium dextrum ad renem ibidem, sursumque profectum cava jecoris subit, inde subter ventriculi fundum, supraque intestina tenuia, progreditur, lienis cavum transit, & ad renem sinistram prolabitur. Et sic interveniente omento, ventriculi fundo, lieni, renique sinistro connectitur. Tandem circa os Ilium sinistram, peracto flexu, ad os sacrum desinit, rectiq; intestini principium adoritur. Vinculum secundum *And. Laurent. lib. 2 c. 14. & Job. Vesling. Syntag. Anat. c. 7.* de intestinis, habet proprium, cujus ope cellulae, quæ ad perfectam cremoris exsuccationem à natura constructæ, continentur. Hoc *Johann. Rioli in Enchirid. anatom. libr. 2. c. 17.* Appendiculam cavam vocat. Ligamenta habet duo, quibus supernis & infernis partibus conjungitur. Hinc apparet intestinum Colon doloris esse capacissimum, tum quod sit pituitæ crudæ velut officina, nam licet in tenuibus pituita quoque remaneat, tamen ob loci angustiam & venarum multitudinem facile coquitur, in coli autem amplitudine, longitudine & anfractuositate morum trahit & in eo refrigeratur: tum quod flatuum est receptaculum & ab infernis partibus aerem excipit.

Sequitur causa proxima & continens, Doloris colici. De causa doloris autem variæ & diversæ passim apud Autores occurrunt opiniones. Quidam enim solam intemperiem ut *Averroes 2. col. lect. c. 21. P. Poterius Cent. 2. Cur. 100.* Alii solam solutionem continui, ut *Hippoc. lib. de homine. Galenus 4. de simpl. med. facult. c. 2.* nihil dolorem infert, ait, nisi idem continu-

tinu-

tinuum solvat. Item 3. de fract. tex. 34. Lib. 1. de sympt. caus. c. 6.
De victus ratione in acut. tex. 5. & lib. 12. meth. med. c. 5. Celeb.
Sennertus Instit. lib. 2. part. 3. Sect. 2. c. 3. Pmx. lib. 1. part. 3. Sect.
1 c. 2. lib. 3. part. 2. Sect. 2. c. 2. Alii utramque simul constituunt &
pro hac sententia allegant Gal. art. parv. c. 80. Lib. 12. Meth. Med.
c. 7. & lib. de inequali intemp. c. 4. Nos omissa variorum Auto-
rum opinionum enucleatione, sepositâque ardua hac contro-
versia, quæ singularem meretur Disputationem, statuimus cau-
sam Proximam & immediatam Doloris colici esse *Continui So-
lutionem*, & quidem non quatenus in facto esse sed in ipso fieri
essentiam suam positam habet, sive quæ non est lenta, sed vio-
lenta & cum impetu conjuncta. uti ex Platone in *Timæo* anno-
tat Galenus 1. *sympt. caus. cap. 6.* in hac sententia: Quod præter
naturam est & violenter ac repente nos afficit, doloris causa est.
Et hoc declarari potest sequentibus verbis *loci citati*, ubi docet:
omnibus sensibus commune esse; quod infestans passio ex
secreione & divisione continui unitique corporis tunc excite-
tur, cum ea universa seu magnis portionibus & celeriter inci-
dit. Ulterius hoc probatum dare possumus: ratione sym-
ptomatis. Omne enim symptoma propriè sic dictum à morbo
aliquo dependet. Notum autem est tria esse morborum sum-
ma genera Partium similarium Intemperiem: (quibus ex ne-
cessitate superaddendi sunt morbi occultarum qualitatum, seu
totius substantiæ, qui spiritum insitum caloremque cœlestem
(ut cum Fernelio loquamur) peculiari quadam malignitate
oppugnant.) Secundum Dissimilariam partium, Malam com-
positionem; Tertium quod utrisque commune, continui
solutionem. Ex quibus ultimum, exclusis prioribus, prima-
riò & propriè proposito affectui competit.

Sequuntur *Causæ Remotæ & antecedentes*, quas melioris
perspicuitatis & ordinis gratia, in duas classes distingvere lu-
bet. Inque primam classem ponamus eas quæ continuum
solvunt vel distendendo, vel rodendo vel mordendo: In alte-
ram quæ hisce occasionem præbent, ut est intestinorum angu-
stia, quæ fit ab obstructione, constipatione & compressione &
subsidentiâ. Quæ distendêdo rodendo & mordendo continuum

B

sol-

solvunt, peccant, vel Quantitate, vel Qualitate, vel totâ substantiâ. Ratione Quantitatis, primo occurrît *Humor frigidus & viscidus magna copia congestus*, imprimis Pituita vitrea, quam *Hollerius de morb. intern. lib. 1. c. 15.* albumineam vocat. Hæc ob nimium lentorem coli intestini tunicis adhærescit (cum secundum *Sennertum Prax. lib. 3. part. 2. Sect. 2. cap. 2.* incredibile sit, Dolorem à quo perforari quasi intestina videntur, excitari tantùm à pituita, intus cavitati intestinorum adhærescente, eaque refrigerante) & dolores acerbissimos excitat, & quia glutinosa veluti abradit intestina, ita ut terebrari videantur. Hujus pituitæ sævissimos dolores & cruciatus expertus est ipse *Galenus*, qui cum, ut refert *Sennertus Inst. lib. 2. part. 2. S. 2. cap. 5.* dolorem pateretur vehementissimum, ut videretur infimo ventre terebra perforari putaretq; in altero ureterum lapidem impactum, injecto oleo rutaceo, excrevit humorem hunc vitreum appellatum frigidissimum, evacuatoque humore dolor cessavit. Originem suam habere solet à crapulâ & ocio, & in iis quibus bilis, quæ expultricis stimulus est, ad eâ loco non defluit, colligitur, & habet hoc peculiare, quod flatus ferè illi conjuncti sint. Ubi enim ad quantitatem notatu dignam pervenerit, vel ob partis diminutum calorem, vel ab externa aliqua occasione, quæ sive calefaciat, sive refrigeret, sive quocunque modo moveat, flatus excitat. *Unzerus de sulph. sect. 2. adfert. 3. axiom. 2.* Vocat hunc humorem Tartareum, qui ob Spiritus suos salinos intestini tunicas, perforantis instar terebelli se infigendo, vellicat ac dilacerat, unde dolor fixus acerbèque excrucians oriatur, quem plerumque nausea & pituitæ vomitio sequitur.

Flatus, qui sæpe cum magna excrementorum copia in intestinis vel eorum tunicis colliguntur & cumulantur, & neque sursum neque deorsum erumpere possunt, distendendo ac divellendo immanes dolores inducunt. Generantur verò ob caloris nativi infirmitatem & humoris aut pituitosi aut Melancholici abundantiam, & eorundem resolutionem. Lenta enim & frigida materia, quando calor non admodum intensus eam aggreditur, & viribus suis ipsam non discutere ac Dominium obti-

obtinere potest, in flatus resolvitur. Quemadmodum in externis rebus frigidissima aeris constitutio, maximè spirante Boreâ, aerem sereniorum reddit: & calidissima ambientem nos aerem purum efficit; Media verò constitutio nebulas parit. Ita in animantibus quoque accidit, neque enim calor per extremam imbecillitatem, neque cum vehementes ei vires sunt, sed cum medium inter has affectiones obtinet, flatus gignere solet. Hinc in febribus quartanis frequentia tormina, itidemque in aliarum febrium intermittantium paroxysmis: quæ tamen invalescente sub vigorem calore, mitescunt. In universali etiam intermittantium declinatione, torsiones assiduas, quando calor remissior agit in reliquias expugnati morbi. Cæterum flatus non tantum in intestinis generantur, verum etiam ab aliis corporis partibus communicantur, utpote vitio lienis, quando sanguinem à melancholico humore non satis expurgat: ita quoque vitio Epatis vel ventriculi, cum ille ob imbecillitatem quandam assumptum cibum non amplexatur, nec continet, flatus multi ob malam & imperfectam concoctionem exsurgunt. Posse autem flatus distendendo solutionem continui efficere, non solum *Galenus Meth. med. 12.* clarè docet. Ejusmodi sanè affectus, inquiens, iis qui se cibis natura frigidis & consistentia crassis ac glutinosis referferunt, quando in ipsis intestinorum tunicis flatuosus spiritus continetur, potissimum incidit. Nam cum hæ duplices sint, ubi medio earum spatio ejusmodi collectus humor est, in flatulentum mutatur spiritum. Sanè is & crassus & tardi motus & frigidus est. Ubi igitur retinetur, tum tunicas distendit, tum humor unde oritur, intestini partes quas contingit, vehementer refrigerat, duplicique occasione affliguntur, qui sic laborant. Quibus verbis haud dubiè manifestum est, flatus sua frigiditate non in odore intemperiem, sed unitatis solutionem proferre posse. Cum enim duplici occasione dolore eos, qui sic laborant, tunicasque cum retinentur distendi, asserat, necessariò sequitur: unitatis solutionem non posse abesse, cum distensio sine dilaceratione fieri haud possit. Verum etiam *Fernelius de morb. & sympt. l. 6. cap. 10.* scribit: se non paucos dissectione animadvertisse, quibus

bus ob flatum dilatatum colon intestinum brachii amplitudinem adæquavit. *Henricus Petrus Dissert. Harmon. 29. tb. 14. ait,* se vidisse puerulum quendam semestrem in suburbio Weitenhusano, cui venter stupendum in modum intumuerit, ita ut vix cutis ossibus hæere potuisset, cum sævisimis continuisq; torsionibus ac cruciatibus, cujus distensionis causa post apertionem nulla alia fuit, quàm solum Colon flatibus distentum, ventriculo & reliquis intestinis vacuis. Sic *Henricus ab Heer in suis observationibus medicis oppidò raris* de quodam Jcto ebrioso scribit, cui intestinum Colon non solum inflammatum, verum etiam immane quantum tensum fuit, & adeò cætera intestina presit, ut alvo omnimodè suppressa, fato suo fungi coactus fuerit. Similes observationes vide apud *Schenkium observ. medicinal. lib. 3.*

Inflammatio intestini coli non infrequenter distendendo & fecibus alvi ac flatibus viam præcludendo, doloris ejus causa existit, pars enim aliqua inflammata undiqve sanguine repletur & turgescit, unde tensio sequitur à quâ postea continuitas solvitur. Inflammationis autem hujus causa provenit, à sanguine qui è venis mesaraicis in intestini substantiam abegit & confertim influit, & vel aliunde transmittitur, vel ab ipsa parte attrahitur ob calorem vel dolorem. Deinde aut solum ut in inflammatione legitima, aut cum aliis humoribus permixtus, ut in inflammatione notha, affluit. Frequentius ob dolorem gravem, nonnunquam etiam ob læsionem intestinorum, utpote à vulnere aut contusione, quæ potius ad externas causas pertinent. Consule *Felic. Platerum Prax. tom. 2. c. 13. de Ventris dolore; Forest. observ. lib. 21. obs. 11. Sennert. Prax. lib. 3. part. 2. S. 2. c. 2.*

Ratione Qualitatis continuum solvit. *Humor acris vellicans & biliosus;* quando nimirum bilis non in excrementa in intestinis retenta, sed in illorum tunicas sese inserit, vellicat, rodit ac urit. Unde hic dolor plerumque conjunctus est cum ardore, interno siti, ac vigilia. Provenit autem hæc bilis interdum à vesicula fellis, plerumque tamen ex chylo vitioso. Hæc enim ex succo copiosius quam par est generata, in venis mesaraicis sanguini adhuc confusa, nec ab eo propter illius copiam
vel

vel obstructions, sufficienter in vesiculam repurgata, redun-
dat, per ramos venarum meseraicarum intestina amplexatur,
illorum substantiæ uti dictum, infunditur, illicque subsistens,
dolores hosce graves parit. Nonnunquam retinetur etiam
post morbum biliosum, ut in Ictero & febribus: quando nimi-
sum febrilis causa in venis meseraicis contenta, nec per Paro-
xismos febriles penitus absumta, ad intestinorum fibras deri-
vatur. Uti prolixius hac de re agit *Felix Platerus, de febribus.*

Deinde *Humor Melancholicus sive Scorbaticus* vel à Liene
vel ab universo corpore ad ventriculum & intestina transmit-
titur. Qui, ubi partem aliquam infederit, agrè cedit, nec faci-
lè, ut simplex bilis mobilis, locum mutat, sed pertinaciter uni
loco inhærescens, dolores rodentes, mordentesque excitat, do-
nec deturbetur, aut alioquin obtundatur & mitigetur. Hic
enim humor inquit *Celeb. Sennertus Instit. lib. 2. part. 2. c. 8.* longè
pessimus est, ita quidem, ut si super terram effundatur velut fer-
mentationem ebullitionemque excitat, & tam pravus est, ut
nullum animal eum gustet. Et *Cl. Horstius ex Mercurial. 5.*
pract. c. 11. dicit: quod sit facultatibus naturalibus maximè ad-
versus. De via transmissionis non est, quod simus multum so-
liciti, siquidem præter manifestas meatus, Natura etiam, quia
corpus nostrum aliàs transpirabile, facilè viam invenit, etiam
inter loca longè multumque distantia, & solent præterquam
partes nobiles & viscera nobilia vitia sua & errata ad partes igno-
biles imbecilles atque ignavas, in quorum numero & intestina
sunt, derivare & transponere. Hujus doloris colici exemplum
& observationem habet celeberrimus *Forestus, libro observat.*
supra allegato obs. 10. ubi in Scholio addit: quamvis colica ex
humore melancholico rarius contingat: & ideo Medici, præ-
sertim Græci, de eo non faciunt mentionem. Neoterici, ut
Arculanus scribit, melancholicam colicam, & fieri & curari
putant iisdem præsiidiis quibus pituitosa curatur: præter
hoc, quod evacuantia & digerentia debent esse melancholiæ
propria, & carminantia ob ventositatem vehementiora; quia
hæc ventositas est crassior ac deterior. Huc pertinet virulen-
tia venerea, quatenus calida & acris, venena, materia putri-
da &c.

da &c. unde oritur Colica Epidemia & contagiosa. Qualis
Ann. 1621. uti ejus meminit *Sennertus loc. al.* ineunte vere, in
Ducatu Techinensi grassata est. Sic colicæ pestilentis meminit
Zacutus Lusitanus de PP. Med. Hist. lib. 2. hist. 89.

Seqvuntur, quæ Tota Substantia peccant & tam distenden-
do & rodendo quam mordendo dolorem excitant, ex illorum-
que censu primo occurrunt *calculi* in intestino colo generati.
Quamvis secundum *Galenum lib. 6. de loc. aff. c. 2.* Calculi raro
generentur in Intestinis; hos tamen in illis gigni posse expe-
rientia & observationes clarissimorum Medicorum sufficien-
tissimè probant. Ita testatur *Capivaccius l. a.* se vidisse calcu-
lum, ad magnitudinem ovi gallinæ, ab Excellentissimo Fri-
simelica, dolori colico obnoxio, excretum. Sic scribit *Mar-
cellus Donatus libr. 4. c. 30.* Scribam Comitum Marci Taurelli in
colico dolore lapidem ad ovi gellinæ magnitudinem excre-
visse. *Salius* generationem calculorum in intestinis prius sibi
persuaderi non potuit, donec experientiâ edoctus fuerit. Ut
hoc de seipso *annotat. 73.* fatetur. Me, inquit, experientia do-
cuit, colicum dolorem causari à lapide in intestinis genito, à
quo novi hominem adeò excruciatum, cum nullo remediorum
genere leniretur dolor, ut propè mortem experturus esset, nisi
spontè excretus lapis morbum solvisset. *Schenkius in suis obser-
vationibus medicinalibus lib. 3. ex Johanne Matthæo de Gradibus*
hæc refert: Lapis quandoque generatur in intestinis, qui fit
causa colicæ, oppilando & adducendo dolorem, vel se exten-
dendo & solvendo continuum, vel prohibendo exitum vento-
sitatis. Etego, pergit, casum vidi mirabilem, in uxore Domini
Antonii de cœnobiis Papiæ, in colica clamosa, quæ non pote-
rat aliquo ingenio curari: & tandem natura cum lenitivis,
per sursum & deorsum immixtis, emisit tres lapides magnos &
durissimos, quorum quilibet fuit quantitatæ unius ovi gallinæ.
Generatur autem calculus omnibus consentientibus Medicis,
ex materia crassa & viscida, vel ut alii accuratiores sentiunt, fe-
culenta, terrea, limosa & lutosa, si salso, lapidescenti, conge-
lativo, tartareo vel quocunque modo appellare libeat, succo
permisceatur & salso is ac lapidescens succus terrestrem mate-
riam

riam compingat ac quasi ferruminet. Et hæc materia æque in intestinis vigere potest, & tam meatuum latitudo quam eorum angustia ad calculorum concretionem occasionem præbent. Si enim meatus non satis pateant, atque materia feculenta in intestina admiffa, non facile exitum inveniat, inibi hæret & propter illam moram concrefcit & in lapidem vertitur. Eruditè quoque hac de re differit *Mercurialis lib. 2. c. 20. variarum lectionum*. Quod Galenus, inquit, in 1. & 6. de locis affectis negavit se vidisse, ut etiam in intestinis hominum perinde ac in vesicis lapides gignantur, id minimè mirandum putari debet: quando & nos & alii tephaceas materias ex intestinis & aliis corporis partibus non sine stupore extractas inspeximus. Quod neque admiratione ullâ dignum videbitur, si quibus causis renes & vesica humores in lapideam compagem vertunt, alunt & augent, iisdem alias quoque partes illud efficere posse consideremus.

Deinde occurrunt *Vermes* qui ventrem & intestina mordent & pungunt adeò acerbè & pertinaciter ut ventrem & intestina perforaverint. Ex quibus patet, Passionem colicam bene posse causari ex vermibus in intestino colo. Hinc *Avicenna* dixit: Colicum dolorem fieri, dum plurimi vermes congregantur. *Guilhelmus Fabricius in cent. 1. obs. 57.* exemplum habet de puella 17. annos nata, quæ gravissimis doloribus colicis vexata fuit cum febre continua & syncope; quæ adhibitis medicamentis, globulum vermium pugni magnitudine, ultra septuaginta lumbricos adeò intricatos & conglomeratos completentem, ut separari vix potuerint, alvum exonerando excrevit.

Præter has enumeratas causas dantur & aliæ quæ antecedentibus occasione n præbent, quarum præcipua est: *Angustia Intestini Coli*, quæ vetat, quò minus humores peccantes & flatus erumpere possunt. Oritur autem vel *ab obstructione*, quæ fit vel à multa copia materiæ pituitosæ & crassæ, quæ sensim copiosior collecta, firmissimeque intestinis adhærescens, omnem eorum capacitatem replet. Gignitur verò hæc supervacanea pituita, in cerebro, in ventriculo & in intestinis, in cerebro quidem

dem tenuis & aquosa, in his vero crassa atque lenta, quæ propri-
u m est ventriculi & intestinorum excrementum. Hujus ob-
structionis exemplum habet *Fernelius lib. 6. Pathol. cap. 9.* refert
enim de quodam, qui gravissimo dolore colico conflictatus
fuit, qui alvum prorsus cohibuit ut nihil omnino fecis in illam
delabi sineret, qui tandem ventre supra modum intumescente,
discessit è vivis, cujus corpus postea apertum, in illo intestinum
Colon adeò pituita concreta infarctum inventum est, ut soli-
dum prorsus censeretur. *Gregorius Horstius Epist. Medic. Sect. 14.*
meminit cujusdam nobilis, qui miserè dolore colico excrucia-
tus fuit ob phlegma infarctibus ac plicis intestinorum adhæ-
rens, obstructionemque causans. *Vel à fecibus resiccatis & ob-
duratis,* quæ in intestinorum anfractibus reconditæ, exturbari
vix possunt. Et hoc fit, si tardè descendunt, aut quando hono-
ris causa, aut negotiis publicis aliisque occupationibus coerci-
tæ, sursum remeant. Huc conferunt Symbolum suum: habi-
tus totius corporis ob intemperiem calidam, rarus; Immode-
rata vis attractrix membrorum ut fit in convalescentibus & fe-
bribus, in quibus humiditates absumuntur: Hepatis, mese-
raicarum & vicinarum partium immoderata caliditas, & inte-
stinorum siccitas, vi cujus fecalis humiditas evocatur. Aer
calidus æstivus, immoderatus motus corporis vel animi, co-
piose & nimie evacuationes per urinam & sudorem: cibi assi-
solidi, siccantes, medicamenta sicca exhibita, vel extrinsecus
applicata, potus exiguus & siccans. Uno verbo si feces non
stimulant, vel intestina stimulum non sentiunt, vel eorum fa-
cultas expultrix læsa est, vel abdominis muscoli ejus expulsio-
ni non succurrunt. Uti hæc compendiosè tractat celeberrimus
Forestus l. sæpius a. Fit, inquit, dolor colicus à stercore in
ipsis intestinis remorante, si vis expellendi infirma fuerit vel
medicamento aliquo torpida reddita, aut ventris musculis, aut
præcordiis percussis vel frigore offensis. Observandum autem
hic non statim quamlibet obstructionem aut flatuum & fecum
retentionem ad colicæ generationem sufficere, sed plerumque
requiri insuper, ut eruditè monet *Sennertus*, singularem quam-
vis fermentationem & fatuositatem. Experien-
tia

tia enim & observationes Medicorum docent: quod quidam reperti fuerint, qui per spatium 9, 12, imò 25. dierum, nihil per alvum excreverint, & tamen sani hominis muniis perfuncti fuerint, uti de Brassavolo narrat Sennertus. Contra licet alvus sit aperta, & frequentius, quam par est excernat, tamen præsentibus humoribus biliosis, pituitosis ac flatuosis Colica generari potest.

Reliquæ causæ Angustiae sunt *Constipatio & Compressio*. quæ fiunt, quando intestinum Colon aut vicinæ partes, au lien, renes, pars sima jecoris tumore aliquo afficiuntur ac corripuntur, qui quanto major est, tanto majorem causat angustiam, hujus farinae sunt: Inflammatio, Cancer, Scirrhus, qui intestinum Colon pressu coangustant, fecibusque & humoribus peccantibus exitum prohibent. Hoc observatum est ab *Hollerio lib. 5. de morb. intern.* in Medico quodam & Advocato, cui Colum qua parte vicinum est reni sinistro, collecta veluti cartilagine dura in Scirrhum obduruerat, interiore cavitate eo tumore intercepta, ut nihil transcurreret. Itaque neque clysteribus, neque medicamentis juvabatur etiam fortibus. Parte dextra Colum ad instar vesicæ magnæ dilatatum & extensum, medicamentis & potionibus plenum. Superjecti viciniqve musculi abdominis & peritonæum saniosa. Post longa & multorum annorum tormina, sexto à quo decubuit die mortuus est. Frequens admodum est tumor uteri. Objici autem nobis hic aliquis posset: quomodo uterus potest esse causa retentionis fecum, cum tamen ab Autoribus passim doceatur, uterum esse potius in causa ut feces & urina contineri non possint. Verum distingvendum inter tumorem uteri; qui paulatim insurgit, & intestinorum situm paulatim mutat, & inter tumorem, qui fit confestim & cum impetu conjunctus est. Uterus interdum est in causa, ut feces & urina retineantur, dum scil. intestina inferiora & vesicæ Collum premit, quod tum in ejus descensu & prolapsu, tum in ejus tumoribus præter naturam fieri solet: nonnunquam verò in causa est, ut feces & urina non contineri possint, dum videlicet intestina superiora & vesicæ fundum ab

C

co

eo comprimuntur, quod potissimum in utero gerentibus in ultimo mense & adventante partu contingere solet.

Restat *Subsidentia*, quæ oritur quando intestina naturalem situm mutant, quod contingit vel ob flatus intestina contorquentes, vel quia intestinorum ligamenta aut peritonæum dirumpuntur; unde intestina modo inter peritonæum & abdomen & præsertim in inguina & scrotum descendunt. Ex omnibus autem intestinis Ileon in quo semper chylus continetur, vel cæcum procidit. Nam rectum in anum cum relaxatur, descendit. Colon alligatum est renibus & altius ascendit ad Ventriculum, Jejunum & tenuia intestina sublimiora sunt. De Duodeno nulla subest dubitatio. Proinde duplex est intestinorum prolapsus, intestini Cæci & Ilei. Hoc quoniam est lubricum & à reliquis sejunctum atque separatum, facile prolabitur in dextram scroti partem, laxato vel rupto peritonæo ut habet *Galenus ad aph. 3. S. 4. lib. 6. Epid.* Illud in sinistram scroti partem nonnunquam prolabitur & vel solum vel cum peritonæo. Quamvis fieri potest, ut cum Ileon in latus sinistrum primum illapsus fuerit, postea quoque dextrum occupet, totumque scrotum distendat. Epiploon autem sive Peritonæum in utramque scroti latus delabi potest. Et hæc mala à violenta causa, ut ab ictu vel casu ab alto in ventrem, à violenta & magna vociferatione, vel alia violenta occasione originem ducunt. de quibus prolixius agit *Paræus lib. 16. c. 58.*

Ad causas Remotas properamus, quæ Antecedentes vel generant, vel in intestinis accumulunt, vel sopitas excitant, fovent ac commovent. Et hæc nobis suppeditant.

I. *Res secundum naturam*, ubi primas tenet *Habitus corporis* huic vel illi humori cumulando accommodatio. Magna viscerum internorum intemperies; ut ventriculus frigidus, jecur calidius. ob frigiditatem enim chylus non satis elaboratur atque inde crudus ad epar & corporis habitum deferitur. Ob caliditatem verò hepatis magnus in corpore fit bilis proventus. Vesiculæ biliaræ vel cholidochi obstructio. Huc pertinet naturalis intestinorum constitutio: Intestina enim quatenus excipiendis totius corporis excrementis à natura ordina-

dina-

dinata & destinata sunt, quæ etiam benè constituto corpore
quotidiè per illa evacuantur: deinde quatenus variis circum-
volutionibus prædita ipsumque intestinum Colum multis an-
fractibus & cellulis distinctum est; eatenus non modo facile
quavis eo se humores insinuant, sed etiam cum labore & diffi-
culter expelluntur. *Aetas* hic ob diversas causas certò defini-
ri non potest. Secundum Hippocratem enim, quatuor istis hu-
moribus quatuor hominum ætates, quatuor anni tempora pro-
portione respondere debent, augeri; & minui humores istos
secundum mutationem & ætatum & temporum. Hinc dubio
procul in causa calida & biliosa magis colicæ obnoxii erunt Ju-
venes in æstate quasi viventes, quæ ambæ calidæ & siccæ tem-
peraturæ sunt & in illis magis bilis generatur & augetur. In
causa frigida verò & pituitosa, ii magis qui in decrecente æta-
te & autumno vivunt, ibi enim ob temperaturam frigidam &
siccam, humor melancholicus & pituita augentur, omnium &
oportunissimi sunt qui in ultima ætate h. e. in senio & hyeme
degunt, cum ambo in frigiditate & humiditate sibi responde-
ant, ubi maximè pituita augetur. *Sexus* uterque tam foemi-
nus quàm masculinus dolori colico & ration. subjecti & ra-
tionè causarum æquè est obnoxius. Interim tamen viros, quia
mulieres, per menstrua, tanquam proprium purgatorium atq;
Emissarium superfluitates & pravos humores purgare solent,
neque crapulæ ac ingluviei æque deditæ sint ac viri, magis af-
fligit.

II. *Res non naturales.* *Aër*, qui qualitatibus suis, pro va-
ria anni constitutione in corpore nostro varias mutationes ex-
citât. *Aër*, inquit *Hippocrates*, in omnibus, quæ corpori acci-
dunt autor est & Dominus. Qualis enim aer, talis Spiritus:
quales spiritus, tales humores; quales humores, tales partes
solidæ & totum corpus. Nocet autem in nostro affectu, aer
impensè frigidus & crassus, intestina comprimens, caloremque
nativum enervans, undè eo debilitato, coctio labefactatur,
flatus & crassi humores generantur, intestina coarctantur, cor-
rugantur & obstruuntur. Ad hæc faciunt corporis denuda-
tio, ut si quis ventrem non satis munit, aut pedes frigore affi-

aiantur, sic refert *Exercitissimus Forestus* de seipso: se ex frigore pedum in gravissimum & penè intolerabilem colicum dolorem incidisse, adeò, ut ex eo ferè deliquium animi incurrerit. Si quis diutius saxo insideat, aut loco aliquo moretur ventis pervio. Deinde nocet quoque aer nimis calidus feces & intestina desiccans, obstructionibusque occasionem præbens. Huc pertinet aer singulari quodam miasmate infectus undè colicæ Epidemiæ & contagiosæ; Testantibus *Ægineta libr. 3. de re med. c. 43*; *Zacuto Lusit. de PP. hist. lib. 2. Hist. 89. Sennertol. supra cit.* Cibus qualitate peccans, ut sunt crudi, crassi, stiptici, facile corruptibiles, acres, flatulenti, vel pravos succos naturâ corruptioneve generantes, ut sunt angvilla reliquaque pingvia & mucosa, fabæ, pisæ, lentescæ, cæpæ, fungi, siliquæ, uvæ, cucurbitæ, pepones, melones, nasturtium, sinapi, piper &c. omnesque fructus horarii. Vel esculenta sicciora acerba, & adstringentia alvum difficiliorem reddentia. *Amatus Lusitanus curat. medic. cent. 2. curat. 20.* de Hebræis & Judæis scribit: illos sæpissimè & frequenter, quòd melancholicis & flatuosis, ac actu frigidis vescantur cibariis: à quibus humor gignatur quidam frigidus flatuosus, colicas affectiones plerumque producere natus, in colicum affectum incidere. *Potus.* Imprimis aqua frigida & crassa, cerevisia malè cocta, recens, crassa ac feculentata. Vina immatura, austera, adstringentia. item fortia, sulphurata, nitrosa, tartarea. Sic refert *Felix Platerus practicus verè felix* de Adolescente quodam nobili, qui ex inordinata victus ratione & nimio potu vini Muscati Narbonensis primùm cardialgiâ, mox colico dolore laboravit. Potus gelidus præsertim glacie refrigeratus, qualis per æstatem in Moravia & Bohemia notante *Eustachio Rudio*, in delitiis habetur. Potus item ex fructibus, pyris, pomis. Venena, medicamenta cathartica, vel imbecilliora; quæ materiam commovent quidem, sed non exturbant, vel nimis vehementia, quæ humores concitant effrenatiùs. Hoc observavit *Forestus* in adolescente quodam, qui, postquam illi Chirurgus quidam in torminibus intestinorum purgans medicamentum acre & satis venenosum exhibuerit, à torminibus exinde causatis, in colicum dolorem crudelissimè

lissimum prolapsus fuit. Et *Galenus lib. 12. c. 7. M. M.* historiam habet cujusdam, qui post assumptum scamnoneum doloribus colicis per intervalla tentatus fuit. Et hæc omnia ad producendum hunc affectum valentiora sunt, si in magna copia & præpostero ordine assumuntur, ut fit in crapulis & computationibus nocturnis. A Spiritu enim, ut habet *Doct. Heurn. in apb. Hip. 4. 5. 6. l. 3.* & Diæta omnia morborum genera.

Motus intempestivus, immediatè ante cibum aut statim à cibo, concoctione primâ inchoatâ & nondum absolutâ, susceptus. Ex tali enim motu crudi humores in viscera & habitum corporis deducuntur, cum cibus distribuatur antequam sit coctus. *Sennert. Instit. lib 2 p. 2. c. 2.* *Quies* nimia, vita deses ac otiosa, consuetæ exercitationis omissio, quod corpus excrementis, quæ non discutiuntur impleant, calorem nativum obtundant, & coctionem & digestionem impediunt, non ultimæ hujus affectus sunt causæ.

Somnus & vigilia eodem modo peccant ac illorum eadem est ratio. Si nimirum docente *Hippocrate 2. apb. 3.* modum excesserint, nec justo tempore ineantur & tunc vel humores augendo, vel eorum resolutionem impediendo, vel etiam spiritus & humores agitando hunc affectum producere solent. de quibus quæ prolixiorum explicationem desiderat consulat *Sennertum loc. all.* Nos enim de illis hoc loco curiosiores esse nolumus, cum cuivis ex dictis in promptu esse possint.

Excretâ & Retentâ præ reliquis ferè omnibus primas hic tenent, cum nonnulli in ea sint sententia, quod dolor colicus nunquam absque fecum retentione existat, quod tamen contrariatur *Experientiæ & observationibus gravissimorum autorum.* Nimia igitur evacuatio humorum utilium spiritus dissipat & calorem nativum consumit. Diuturna retentio excretorum, quantum ad producendum hunc affectum conferat, ex supra dictis de fecibus induratis clarum est. *Animi* deniq; *Pathemata* frequentia impetu sanguinem & spiritus ad interiora revocando vel ad exteriora expellendo, non ultimæ quoq; hujus doloris existunt causæ. Tandem his quoq; adnumeramus

ea quæ extrinsecus obveniunt, ut casus, lapsus ex alto percus-
siones & vulnera musculis & præcordiis inflicta.

Et huc usq; de Doloris Colici essentia & causis. Seqvan-
tur Differentiæ, quæ desumendæ sunt à genere seu doloris for-
ma, ejus subjecto seu loco affecto & tandem ab efficientibus
causis.

Ratione Generis seu Formæ: Dolor Colicus i. secundum
proprietaem intestini coli & quatenus membranosum est, alius
est pungitivus & extensivus, propter ipsius cavitatem, alius
punctorius & perforativus. vehementissimi enim, dolores, in-
quit, *Trincavellius lib. 9. c. 8.* qui similes sunt ac si locus terebello
perforaretur, aut si palus infixus esset & alii vehementissimi
præsertim ad intestina crassa pertinent. Et talis fuit Galeni
supra allegatus. 2. *Secundum majus & minus.* alius est remis-
sior, alius intensior, pro ratione scil. causarum, nam prout cau-
sa est acrior & mordacior, eò intestina magis rodit & vellicat,
ita etiam ut nonnulli referente ex *Galeni l. 2. comp. med. cap. 1 Sen-
nerto* eum perferre non valentes, necem sibiipsis intulerint.
Meminit etiam intensissimi doloris colici *Amatus Lusitanus
Cent. 1. Cur. 2.* quo uxor quædam Belgæ vehementissimè afflicta
fuit. *Forestus* quoque mentionem facit alterius mulieris, quæ
multis noctibus atque diebus prævehementiori dolore dormi-
re non potuit. 3. *Secundum durationem* alius est invetera-
tus alius recens. Ita Prætor quidam Leydanus, observatore Fo-
resto, per totum mensem, Januarium, Februarium & Martium
dolore colico & perpetuo cruciatu, vigiliisque miserè crucia-
tus fuit, nec ullis remediis tam anodynis quàm stupefacienti-
bus dolor mitigari potuit. 4. *Secundum Motum.* Alius est
continuus & sine intermissione, alius periodicus & per inter-
valla affligens, qualis fuit ille quem curavit. *Amatus Lusitanus
in viro quodam honorato Cent. 7. curat. 22. & Foresti observ. 10.*
qui plusquam quinquies, tam noctu quàm die in idem malum
relabens, tandem unico clystere fuit curatus. 5. *Secundum
Accidentia.* Alius est solitarius, alius cum symptomatibus &
aliis affectibus conjunctus. Dolorem colicum cum Cardial-
gia observavit *Platerus lib. 2. observ.* item cum vomitu & ardo-

re

te ventriculi *ibid.* Cum Isteritia & Cachexia *Scholtzius conf. 170.* Cum Paralyfi *Horstius obs. 11. de morbis viscer. Concoct. Scholz. conf. 171.* Cum dolore ventriculi & diarrhæa *Montanus conf. 207.* Cum atrophia, Arthridide, scabie, calculo, calore febrili & palpitatione cordis *Balthas. Brunerus Confil. 73.* Cum sterilitate & stupore duorum digitorum *Trincavel. lib. 3. conf. 53.* cum cholera complicata *Amatus Lusitanus cent. 3. cur. 3.* cum tumore hæmorrhoidum & Perinæi *Trincavel. lib. 3. conf. 54.* Cum Hernia & Enterocæle *Platerus obs. lib. 2. Forest. obs. 14.* *Hollerius de morb. intern. lib. 1.* cum pestilentia & contagio *Zacutus Lusitanus loco supra allegato* de quo etiam *Avicenna lib. 3. fen. 16. tr. 2. c. 6.* sic scribit: quandoque accidunt Colica & Ileos secundum semitam ægritudinum pestilentialium provenientium, & perveniunt e regione in regionem & de homine ad hominem.

Ratione Subjecti alius est verus in intestino colo sedem suam habens, de quo hoc loco nos agimus: alius nothus, vel in peritonæo, vel in membranis, quæ abdomini ventrisque partibus obtenduntur, residens. Alius totalis & totum Colon, alius partialis & ejus tantum latus occupans. Alius in capacitate intestini, alius inter tunicas ejusdem, ut supra innuimus, stabulans. Alius secundum *Trallianum* per *ωεστράδα*, alius per *σωστράδα*, estque vel vitio totius qualis in febribus sæpius accidit, vel Partis, ut ventriculi, Epatis, lienis, renum, vesicæ, uteri &c.

Ratione Causarum non admodum difficile erit has differentias eruere, si modo paululum retrospiciamus inveniemus, quod alius, erit à frigido & crasso, alius à calido & acri humore; alius ab inflammatione alius à flatibus: Alius à calculo, alius à vermibus: alius à fecibus exsiccatis duris & retentis, alius ab obstructione, alius à compressione, alius denique à subsidentiâ.

Si unquam Methodo medendi notitia signorum præmittenda necessarium, certè in præsentî nostro affectu, ob signa varia quæ cum aliis communia habere videtur, & quæ etiam multos eruditos, imò Galenum ipsum deceperunt, summè necessarium & utile erit. Quamvis autem variæ & multiplices sint

Sunt signorum species & differentia, nos tamen amicae brevitate studio duas tantum ponemus: *Diagnostica* scilicet quae nobis affectum ipsum demonstrant, (hisce includemus distinctiva quae nostrum affectum ab affinibus & cognatis distinguunt) Et *Prognostica* quae, quid in futurum sperandum vel metuendum, ostendunt.

Diagnostica dividere lubet cum Cel. Sennerto in communia, quae in pluribus & diversis reperiuntur, & Propria quae uni affectui conveniunt. *Communia* sunt: Dolor ventris inferioris palo infixi vel terebrae perforanti similis, aliquando supra umbilici regionem vagans, pungens, mordicans, cibi fastidium, nausea, vomitus pituitosus, biliosus, porraceus & æruginosus; fecum & flatuum suppressio: gravitas totius corporis, contractio crurum; testes & muscoli suspensores ob sexti paris nervum testibus & colo communem torquentur. Interdum vero plura, interdum pauciora adsunt signa, pro vehementia ipsius affectus. *Aret. de Sign. & caus. diut. morb. l. 2. cap. 8. Fernel. conf. 49. Avicenna* inter signa communia addit urinas rubras.

Propria alia locum affectum, alia causas hujus mali denotant. *Locum affectum* & quidem quando totum intestinum colon patitur, manifestat id, Dolor circa utrumque llium & infra ventriculi regionem prope umbilicum. Cum pars tantum intestini afficitur & quidem principium, dolor llium dextrum occupat: si medium, sinistrum; si finis, umbilico regionem proximam dolor affligit. *Capivacc. lib. 3. de affect. intest. Sennert. Prax. lib. 3. Part. 2. sect. 2. c. 2.* Si materia peccans inter tunicas intestini impacta est: Dolor continuus & fixus est, nec sumtis & injectis medicamentis cedit, sed continuus permanet. Contra si in cavitate resideat, mobiles & vagi generantur dolores & per intervalla recrudescentes, facileque medicamentis moventur.

Signa causarum eo ordine quo supra à nobis tractata, hic quoque perstringemus, & primo occurrit *Humor Crassus frigidus & viscidus*. Hujus igitur signa sunt: Dolor pali infixi vel terebrae perforantis speciem referens, fixus & altè excrucians, qui noctu plurimum exacerbat, nauseamque & vomitum pituitæ excitat.

excitat. Adfunt præterea signa alicujus concoctionis læsæ, quæ potissimum originem traxit à crapula & ciborum frigidorum & crassorum, nec non potionum balneorumque præpostero ordine & intemptivo usu, nec minus ab otio & somno nimio, aliisque pituitam generantibus. Ex indigestione enim, inquit *Galenus lib. quomodo morbum simul depreh.* in frigidationeque proficisci solent tales passionēs. Et *lib. 1. de alim. facult. c. 2. si quis nostrum panibus istis utatur quibus athletæ utuntur, succus ex iis cumulabitur crassus ac frigidus, qualem propriè crudum succum nominare consuevimus. Ægri citra febrim degunt, & stercus ipsis, inquit *Trallianus* cum excretum fuerit, bubulo simile videtur; ac plerique ipsorum humorem excernunt pituitosum & potius vitreum.*

Flatus quacunque in parte ingruunt, ibi vehementissimus dolor molestat, & si absque pituita soli infestant, vagus est & instabilis, in variasque ventris partes se contorquent, sæpe obmurmerant, & arctè conclusi neque ex ore, nec ex alvo erumpunt, in Colo enim plurimi flatus, cum natura aliud excipiendi flatus non condiderit receptaculum gigni, cumularique solent, quos tamen prima concoctio ventriculi maximè pro genuit. Inflatio ventris adest; Excrementa flatibus sunt plena, sæpeq; in pilulas caprinas conglobantur. Præcesserunt causæ flatus generantes, & cibi vel potus assumti talem fermentationem humorum producere apti, ut sunt fructus horarii, uvæ, mustum, cerevisia recens & feculenta, omnesque cibi facilis corruptionis, quæ omnia maximè iuvat refrigeratio ventris, quæ cruditarum mater. Medicamentis discutientibus & potissimum flatus quavis eruptione ægri levantur. Somnia fiunt de volatu aut saltu fluvios suspensio corpore superante, interdum etiam de tonitru & tempestate. Frequens aurium tinnitus, partium corporis palpitatio, oscitatio, & crurum brachiorum digitorumque tetanos, aliaque gravia symptomata, si imprimis accedat meatuum à nimia pituitæ copia, quæ excrementorum impeditur transitus, obstructio, uti infra, ubi de angustia intestini signis agemus, fusius patebit.

D

Facile

Facile est cognoscere *Inflammationem*, eum lenim sanguis
ejus continens causa calida sit, idem in parte retentus tandem
putrescere incipiat; præterea etiam ab ejus copia pori obstru-
antur, & calidis exhalationibus exitus præcludatur; necessario
in parte inflammata magnus aderit calor. Et quia ob sangvi-
nis repletionem tensio sequitur, à qua postea continuitas sol-
vitur, dolor excitatur fixus, distendens & pulsatorius, ut *Gal. 2.
de locis aff. c. 7. docet.* arteriarum pulsus in inflammatione cum
insigni molestia percipitur, in membris iis scilicet, quæ arte-
rias habent notatu dignas, partem sensu præditam, & ubi in-
flammatiō ad notabilem magnitudinem ascendit. Ratio est:
quia arteriæ, cum sanguis partem præter naturam repleat &
distendat; in diastole comprimuntur, ipsaque rursus vicinas
& circumjacentes partes comprimunt. Præterea febris & fe-
brilia symptomata adsunt ut habet *Trallian.*, raro est, inquit,
colicam inflammationem sustinente, febrem non oriri. Fervor
quidam internus, sitis, stercoris cum inani desidendi desiderio
retentio, urinæ suppressio, quod vesica in consensum trahatur,
respiratio difficilis & virium omnium langvor. Consule *Ja-
cob. Wecker. Syntax. lib. 2. part. de curatione Passionis colicæ. Sen-
nert. Prax. l. 3. part. 2. Sect. 1. & Sect. 2. Zacut. Lusit. P. P. hist. libr.
ult. c. 2. n. 1.*

Si ab *humoribus acris & biliosis*, tunc dolor est acutus &
mordicans, caliditatis sensus adest, nec non sitis, oris amaritu-
do, lingua arida, vomitus & singultus biliosi & æruginosi, vigi-
liæ; & alternis diebus magna ex parte accessio invadit, ita ut
non raro exinde febris accendatur. Sæpe obrepunt animi
deliquia. Excrementa alvi cum dolore rejiciuntur & in iis vi-
tellinæ aut æruginosæ bilis nonnihil conspicitur. Urinæ ar-
dent & ut plurimum rubent. Dolor exasperatur calidis, mite-
scit frigidis. Frequenter acutos morbos consequitur, ubi scili-
cet bilis critico motu ad intestina amandatur. Dysenteriam
interdum antecedit, interdum sequitur, nonnunquam etiam à
medicamenti purgantis vehementia exoritur. Præcescit usus
dulcium, sive sint sacharata, sive mellita, aut acrium & aroma-
tum juxta *Trall. lib. 10 c. 1.*

Si

Si à *Melancholia* dolor est compressivus, fixus & quiescens, cum ructibus acidis, flatibus, æstu in præcordiis. Quod excernitur nigricans planè & flatulentum atque omnino melancholix soboles est, præcesserunt causæ melancholiam generantes, quas vide apud *Sennert. Inst. lib. 2. part. 2. c. 6.* præcessit quandoq; & quartana & adsunt plerumque Scorbutus & Melancholia Hypochondriaca, juxta *acutissimum Capivaccium*. Virulentia venerea & pestilentialis, & Colica quæ à contagio, cognoscitur è propriis signis, & conversatione eadem laborantium & correptorum, quæ nos ob amicæ brevitatis studium omittimus.

Si tandem à *Calculo* oritur: dolor erit gravativus, extensivus, morsus expers & sine sensu vel caliditatis vel frigiditatis. Si calculus moveatur adest dolor contusivus, si quiescat compressivus. Præcesserunt quoq; causæ calculum generantes, nec medicamentis præsertim discutientibus removeri possunt. Et præterea, inquit *Capivac. l. a.* si contingat, ut antea quoq; Patiens liber evaserit à dolore, per calculi excretionem; & nunc simili dolore crucietur: conjiciendum tunc etiam dolorem prodire à calculo. Si à *vermibus*, adest rosio intestini, dolorque per intervalla magis minusq; affligit, & cum excretis vermes quandoq; exeunt.

Sequntur signa, quibus angustiam intestinorumprehendimus. Et quidem *quoad obstructionem* ob copiam materiæ pituitosæ, cognoscitur ea ex antecedentibus supra adductis signis. *Quoad feces induratas & exsiccatas*, adest gravitas magna & tanta distensio ut rumpi intestina videantur. Dolor item compressivus cum alvi stipticitate. Præcessit ciborum excrementitiorum aridorum & adstringentium usus, exercitiorum laborumque magnitudo, sudoris nimia excretio & habitus agri calidior & siccor. Caterum feces indurata non solum sibi & flatibus transitum tollunt, verum etiam alia gravissima symptomata adferunt, quibus facili negotio præ aliis dignosci possunt. Cum enim flatus coarctatus elabi nequit, ex imo ventre totoq; anfractu in ventriculum resiliens eum distendit, convellit & contrahit, adeo ut nec quicquam vixque verbum proferre agri possint. Deinceps quandoquidem ejus

osculum acutissimè sentit, magno dolore ex convulsione afficitur, unde extremarum partium calor intro remeat, quo, quod naturæ noxium est, junctis viribus expellat; quæ postea suo destitutæ calore rigent, nervi contrahuntur, crura vacillant ac paralytin patiuntur, ut hoc experientia & observationes Clarissimorum virorum perspicuè edocent. *Quoad cholidochi meatus obstructionem & bilis flavæ defectum*: Urinæ apparent tinctæ, rubræ: si enim meatus hic, quo bilis ad intestina fertur, obstruitur, necessariò bilis ad Epar regurgitat & urinæ vias utinasque bile tingit. *Quoad expultricis facultatis imbecillitatem*; excrementorum alvi retentio adest, nulla ad sunt ad superiora intestina flatus, quia expultrix, nullum tentat motum. Superveniunt malæ ventriculi affectiones, à pravis vaporibus retentorum genitæ, ut inappetentiæ, nausæ, vomitus cibi &c.

Ratione constipationis & compressionis, & 1. Quoad inflammationem acutissimus fit morbus & violenter ad statum properans, cum dolore tensivo, inflammatorio, continuo & fixo, ut de hac supra etiam egimus. *Quoad tumorem* ille ad tactum sentitur. *Quoad Scirrhum* præcessit diuturna intestini durities, quæ si sit in intestinis magis intrinsecus, majore compressione ut sentiatur opus est. Quamvis autem non adsit dolor attamen semper adesse solet gravitas quædam notatu digna, quæ continuè intestina & abdomen ipsis inferius detrahi videtur, & diuturna deijciendi difficultas præcessit.

Ratione Subsidentie, præcessit vel ictus, casus violentus, ponderis levatio, vel flatus ad summum impetentes. Quod si vel inguinibus vel in scroto aliqua appareat prominentia à subsidentia, propter Peritonæi rupturam, & intestinorum malum situm ortum habet. Si autem nulla in his partibus apparet prominentia, intestinorum potius ligamenta disrupta erunt, tuncque vel casus ab alto, vel vehemens vociferatio, aut similis violenta atq; externa causa alia præcessit. De quibus consulantur Chirurghi.

Signis Diagnostiis prælibatis recto tramite ad Prognostica progredi possemus; verùm cum affectus noster magnam
etiam.

etiam cum aliis doloribus habeat cognationem & affinitatem, in quibus dignoscendis, monente *Galeno l. 2. loc. aff. 5. & 6.* facile est labi, necessum omnino erit, ne in curando error committatur, ut prius quomodo inter se respondeant, quæ autem re differant, accuratè perpendamus. Affines autem colico dolori affectus sunt. *Dolor nephriticus, Ileos seu Volvulus, Dysenteria, uteri dolor, & abdominis tensio sive dolor colicus nothus.* Incipiamus igitur, quia intestinum colon sedem habet proximam renibus à dolore nephritico sive renali, ubi nobis differentias & signa distinctiva potissimum suppeditabunt: *Dolor, Juvantia & lædentia & Excrementa.*

Quoad dolorem ergò. Dolor Colicus est pungitivus & aliquando intensior. Renalis est gravativus & remissior ac paulatim invadens, & dum fit intensissimus, quando lapis petit meatus urinarios sive ureteres, quæ sensu exquisitissimo præditi sunt. Colicus magnum occupat spatium & incipit ut plurimum à parte dextra, & ad sinistram per ventriculi fundum transit; nonnunquam incipit à sinistra & tendit versus ossa pubis & declivior est ad anteriora quam ad posteriora. Cæterum colicus dolor ventrem secundum umbilici regionem infestare potest, nec non eam regionem, quæ est inter umbilicum & fundum ventriculi. Quando dolor occupat partem dextram, dolor ob situm coli inferiorem erit infra renem, quando verò sinistram, erit supra renem ob sedem coli in latere sinistro elatiorem & superiorem. Contra dolor Nephriticus parvum in renum regione occupat spatium, nisi quod interdum dolor ad coxendicem vel ad testem è directo situm protenditur & semper à dorso incipit à supernis ad inferiora descendens versus pubem secundum ductum ureterum, & ad posteriores partes circa spinam vergit. Tandem dolor colicus ut plurimum errans ac vagus est & ad plures partes ventris movetur ac repente invadit. Renalis verò fixus & stabilis nec repente sed longo tempore ob tardam ejus generationem invadit. Et licet aliquando dolor nephriticus citò intendatur, accidit hoc non in initio, sed post lapidis generationem, & dum movetur ac per ureteres descendit. Ultimò in dolore colico trahitur plerumque in consensum

ventriculus, unde appetitus dejectus, nausea, vomitus frequentiores, læsa concoctio, doloris vehementia, syncope & frigidus sudor. In Renali autem dorsum & crura in consensum trahuntur junctusque est cum tremore, stupore & flexionis acerectionis corporis impotentia. Quamvis verò in dolore nephritico æquè ac in dolore colico ventriculus compatiatur, quia renes nervos suos à stomachico accipiunt, & tunica renes inveſtiens ortum ducit à Peritonæo, quod ventriculo connectitur, tamen ratione renum ferius ventriculus afficitur & vomitus ferè solum post cibum accidit, quàm ratione coli ubi confestim symptomata ejus apparent. 2. *Quoad juvantia & lædèntia* Juvant in colico dolore fomenta abdomini applicata, Clysteres laxantes & lenientes, qui illum non modo leniunt sed etiam plerumq; tollunt. Contrà in dolore renum quamvis aliquid ex his accedat emolumenti, mox tamen malum recrudescit, nec sopitur priùs, nisi causa prius in renibus subsistens devicta sit, cui subveniunt lapidem frangentia & diuretica. Si conquiescat patiens per vomitum vel dejectionem alvi, dolor colicus indicatur. Si quiescat patiens per calculi mutationem, arenularum vel crassi lotii mictionem, indicatur dolor renalis. Cæterùm, satietas, cibi pituitosi, flatuosi, & adstringentes, punitionis vicissitudo, rugitus, fecum retentio, colicum dolorem præcedere solent. Renalem verò urina fabulosa & filosa, renum gravitas, cibi crassi & viscidi, ventriculi frigiditas cum jecoris, renumque caliditate vehementi. Post assumtum cibum dolor colicus intenditur ventriculo verò inani remittitur, contrario modo se habet Nephriticus, ille ventriculo inani intenditur, assumto cibo verò remittitur. 3. *Quoad Excrementa*. Illa in colicis sunt arida, dura, vel flatulenta & quodammodo si in aquam injiciuntur supernatantia. Urinæ crassiores, coloratæ ac rubore perfusæ, quia bilis propter intestinorum angustiam non expurgatur unde retrocedens flavas vel justo crassiores reddit. In Nephriticis verò sunt molliora, urina secundum *Galen. & Tral-lian.* in principio est pauca tenuis & aquosa, interdum planè suppressitur: postea crassa copiosa & arenosa excernitur, cum

ardo-

ardore quodam & ad mejendum incitamento ac stimulo. Et quia calculi isti sunt asperiores & angulosi ureteres & partes per quas transeunt & moventur, ulcerant, unde sanguis quoque excernitur & urina cruenta redditur.

Ab *Ileo* differt noster affectus & quidem *ratione doloris*, quod dolor in *Ileo* sit magis pungens ob sanguinem calidum & biliosum & magis intensus ob inflammationem, in *Colo* autem magis extendens, gravans, perforans; licet in utroque intestino quaelibet species doloris accidere possit, & quò in colica dolor est remissior, eò ob longam materiae retentionem & intestini capacitatem diuturnior. Dolor in *Ileo* est supra Umbilicum & magis in hypochondriis. In *Colo* verò est infra umbilicum & circa pectinem magis hæret. Caterum minus periculi colicus communicat partibus nobilioribus superioribus quam *Ileos*, ex hoc enim lapsus virium, mentis alienatio, spasmus, vigiliæ instantes, cordis palpitatio seu tremor, tyncope, extremorum frigiditas, singultus &c. & demum mors magis in propinquo est. *Ratione juvantium & ledentium*. *Iliaci* magis per superioris exhibitis medicamentis, curantur; *Colici* per inferiora Clysteribus & glandibus, cum Enemata & glandes ad gracilia intestina non facile ascendunt. Curatio etiam in *Ileo* citius ac festinanter magis instituenda quam in *Colica*, quia acutior est morbus & inducias non patitur. Insuper in *Ileo* magis conducit venæsectio propter fortem dolorem, febrem, & multitudinem venarum Meseraicarum ad gracilia intestina pertingentium. *Ratione Excrementorum*. In *Ileo* parum & nihil ferè per anum egreditur, sed per vomitum quivis humor cum stercore ejicitur, ita etiam, ut nonnunquam clysteres & glandes ano immissi, superiora versus trahantur & per os rejiciantur. Cujus rei notabilem historiam, de puella quadam, quæ tria suppositoria & Clysteres vomitu rejecit, refert *Celeb. Sennertus ex Matthæo de Gradibus. Prax. lib. 3. Part. 2. Sect. 2. c. 1.* Item aliam de puerpera, quæ partem candelæ sebaceæ, quam loco suppositorii ano immiserat, postera die ore rejecit. Similem observationem habet *Forestus* de muliere anosa per tres dies continuos excrementa foetida & malèolentia

ria per os rejiciente. In Colica verò unico clystere injecto facilius excrementa redduntur, nec alvus ita adstringitur, ut neque, quemadmodum vult Avicenna, specilli extremum suscipere possit. Urina in Iliacis ob inflammationem vel bilis retentionem, magis est tincta, sudor quoque major & frigidior, quam in colicis.

A Dysenteria distingvitur colica, quod, quamvis in utroque affectu idem dolor, in eademque parte sentiatur, in *Dysenteria* alvus semper sit aperta in colica autem ut plurimum adstricta.

Inter *Dolorem colicum* & *dolorem uterinum*, quo mulieres à partu, vel cum mensium fluxus instat vel supprimitur torquentur, hoc intercedit discriminis, quod hic inguinibus, pubi, iliis, coxisque communicetur: Ille verò coxis non impertiat, Insuper menstruorum suppressio, seminis vel alterius materiae per uterum evacuari consuetæ retentio præcescit, interdum uteri suffocatio vapores ad cor & diaphragma deferens accedit, quæ symptomata in Colica non adparent.

Dolor qui à similitudine & vehementia Colicus vocatur & in peritonæo vel membranis quæ abdomini ventrisque partibus obtenduntur, sedem suam habet, in eo differt à Colico vero. Quod dolores in illo sint vehementissimi, gravissimi & admodum diuturni, ac neque clysteribus, neque remediis colicis blandiri, neque fomentis quibus, qui veri sunt colici dolores, deliniri possunt. Et fiunt vel à flatu tenui, vel ab humoribus ferosis acerrimis & biliosis, qui se ratione duplicaturæ, ut loquitur *Riolanus Enchirid. Anal. libr. 2. c. 17.* in ea spatia insinuant & dolores acutissimos excitant, qui dolorem colicum nothum constituunt, qui non habet fundamentum inter intestina more alterius doloris colici, sed intra membranas quæ Peritonæo & abdomini ventrisque partibus obtenduntur. Cæterum hi dolores succedunt febribus aliisque biliosis morbis solutu difficilibus. Natura quippe crisi noxii humoris in alvum molita, nusquam vacuandi viam promptam reperit, quam illas membranas, unde illum è venis & visceribus in illas avertit. Hinc & continuæ febres & tertianæ sæpius etiam quartanæ his doloribus finiuntur, de quibus *Fernelius* in sua Pathologia consulendus.

Pro-

Progressum facimus ad *Prognostica*, quæ medicum admirabilem faciunt; hisce Hippocrates & Galenus summam sibi autoritatem & nominis gloriam compararunt. ut refert *Prosper. Alpinus præf. in lib. 1. de prog. c. 1.* de Evdemo, Philosopho ac Senatore Romano, qui ob felicem à Galeno secundum prænotionem artis Hippocraticæ adhibitam curationem in hæc verba erupit: Variinari scil. Pythium Apollinem ægrotantibus voluisse per os Galeni, & quibus remediis ad sanitatem revocari possint, & qua die perfectè liberari debeant. Prognostica autem alia an affectus salutaris sit nec ne præfagiunt, alia tempus durationis indicant, alia modum eventus determinant.

Salutis & mortis, quod attinet *l. Ratione doloris Gal. 6. de loc. aff. c. 2.* vehementissimos dolores, quamvis plures sint intestinorum partes, ad colum refert; rationem addit hanc, quod rationi non consentaneum videatur, in tenuibus intestinis frigidus spiritus & similes humores retentos & dolorem in ipsis efficere, quia tenuium intestinorum tunica rara ac tenues sunt, & non ita diu tales causas continere possint. Hinc *Capivaccius* loco sæpius allegato scribit, malum hoc in genere non esse despiciendum, quia omnis vehementiæ particeps esse potest. Proinde dolor colicus quatenus est sensatio corrupta, admodum recedit à naturali statu; vires ac spiritus dissolvit, & partes principes, in consensum trahit: propter quem consensum, qui semper cum vehementia conjunctus, licet aliàs cæteri dolores citra angustiam intestinorum, quia moderati potius sunt, ex se & propria ratione periculosi non sint, dolor colicus periculo non vacat. Unde salutaris æstimatur Colica, in qua dolor est mutabilis, remissior nec constans, nec uno in loco pertinaciter hærens, neque ubi alvus omnino suppressa & feces indurata, sed si per clysteres & medicinas exhibitas excrementa dejiciuntur, aut flatus erumpunt. Contrà insalubris est, si dolores sunt acerbissimi uno loco fixi perpetui & constantes, si Excrementa planè detinentur. Cæterùm si vigiliæ, singultus, vomitus, extremorum refrigeratio, sudores frigidi, syncope, tremor cordis & convulsiones superveniunt pro læthali æstimatur. Pessima illa habetur, si cum his omnibus anhelitus fæteat & ructus

E

fæti-

flatidi emittantur, ac corpus statim intumescat. Hoc observavit *Rhases* in quadam virgine, quæ cum statim venter valdè intumuerat 12. horis dolore colico enecata fuit. similem observ. vide apud *Guilhel. Fabric. obs. cent. 2. obs. 74.*

2. *Ratione Subjecti.* Periculosius est secundum *Celeber. Sennertum* loco sapius cit. si totum colum afficitur dolore, quam si pars saltem. Si verò dolor urgeat secundum umbilicum & coli finem est minus periculosum, nam ibi est pars inferior, in quam clysteres strenuè agunt. Si dolor afficiat partem sinistram; magis est periculosum, adhuc magis si in coli principio & in illo dextro dolor resideat, quia causa difficiliorem exitum habet, & in hanc partem virtus clysterium agrè perducitur.

3. *Ratione causarum.* Colicus dolor ab humore crasso & pituita, intra tunicas coli conclusa, pertinax est ob partis cui inhærescit crassitiem & densitatem, quia difficilius eradicari potest. Mitior est qui oritur à flatibus, imprimis frigidis, nam ipsi spontè vel per superiora vel inferiora erumpunt & adhibitis præfidiis calidis facilè removeri possunt. Si verò flatibus calidi sunt & maligni, quales esse solent in febre pestilenti lethalis est. Si autem præfidia in flatibus nihil auxilii tulerint, secundum *Hippocratem S. 4. aph. 11.* Hydrops prædicendus. Quibus enim, inquit, tormina adsunt & circa umbilicum cruciatus & lumborum dolor, qui neq; medicamentis neq; aliter solvatur in siccum hydropem terminatur. Maximè periculosus est dolor, qui ab inflammatione proficiscitur, quòd materia impacta ægerimè tollatur, & transitum ad Ileon minetur. Et quancquam, inquit *Sennertus*, qui in Ileo est periculosior sit: tamen nec ille, qui in colo est, periculo caret, præsertim si inflammatio tanta sit ut urina supprimatur. Dolor Colicus ab humoribus acerbis & biliosis satis periculosus & morbus diuturnus est, ægrumq; crebris recidivis affligere solet, ita ut ægri sæpè multis annis in lecto decumbant, modo cum febre modo sine febre, doloribus singulis ferè mensibus vel longiore etiam intervallo recurrentibus. Haud periculo vacant sed satis periculosè laborare putantur ii, quibus infra nihil, vomitu verò corrupti & vitiosi humores

mores ejiciuntur, accedentibus imprimis Epilepsiâ & convulsionibus. Calculus difficilius educitur; à vermibus si fiat dolor iis dejectis facilimè curatur. Si angustia, causas perpendamus quid de illa præfagiendum facile liquet & ex antecedentibus patet. Obstructio enim quæ in crassis intestinis fit facilius tollitur, colicusq; dolor inde ortus facilius sanatur. Sic humor pituitosus difficilius eradicari & removeri potest, quam flatus, rebellis etiam & pertinax est Melancholia. Feces & alvi excrementa indurata, si modò expultrix propter intensam frigiditatem intestinorum labefactata non sit & malum non diu protractum citra difficultatem educi possunt. Hinc docet *Sennertus*, Lenius malum significari si excrementa spontè & per lenes Clysteres naturâ irritatâ dejiciantur & excrementa liquida, flatusq; multi per alvum excernantur, dolorq; locum mutat. Quod si fuerit subsidencia, quæ ex disrupto peritonæo & intestinorum in scrotum delapsu originem ducit, nisi intestina reponantur antequam inflammentur periculosum & sæpè malum lethale est. Quod si procedat ex vitioso situ intestinorum, non disrupto ac lacerato Peritonæo, sed ob impetentes flatus, vel violentum ictum aut consimilem causam & vix fieri potest ut in propriam sedem redigantur periculo non vacat.

Longitudinis & brevitatis. Quidam dolor colicus brevi solet terminari, quidam verò longius produci. Pro abundantia, enim humoris, virium robore, causarumq; producentium diversitate, de longitudine & brevitate præfagiendum.

Modi eventus sunt varii, ob multiplicem exitum quem hic affectus interdum instituit. Sic ille qui ex flatu oritur aliquando juxta *Hipp. aph. Sect. 4. aph. 11.* in hydropem siccum desinit. Interdum febris dolori colico supervenit & eum solvit, imprimis si humor peccans sit frigidus, pituitosus crassus & flatulentus, ut habet *Hippocrates aph. 40. Sect. 6.* Quibus dolor circà hypochondrium est sine inflammatione, iis febris superveniens dolorem solvit. Hoc perpetuum est apud Hippoc. *inquit Hollerius super hunc aph.* quòd quicumq; morbi fiunt à crassa & frigida pituita, & flatibus, hi possunt solvi febre. Ratio est, quia febris tenuat, incidit; coquit, præparat materiam ad excretionem

nem & resolvit. In *Scholio addit*: Dolor qui sine inflammatione & absq; humore calido excitatur, sive in interno sive in externo corpore, frigidam causam agnoscit necessario, eamq; vel intemperiem, vel humorem frigidum, vel flatum. Huic nullum presentius est remedium calore febrili: ut qui multo potentius temperet, coquat, & discutiat, quam quivis alius calor foris admotus, hoc confirmatur ulterius *aph. 52. Sect. 7.* Quotiescunq; enim affectui praeter naturam a copiosis flatibus, alicujus partis membranam distendentibus, alter supervenit affectus calefaciens & flatus discutiens: hic priorem solvit. Dolor ex humore acri & biliosa frequenter in dolores dorsi, materiâ, quæ ad intestina confluebat, eo delatâ, abire solet. Aliquando in arthritidem, materia ad articulos transmissa; interdum quoq; in melancholiam & Epilepsiam, materia ad caput delatâ, migrat. Nonnunquam in abscessum coli intestini lethalem mutatur, ut patet ex observatione *Guilhelm. Fabric. cent. 2. obs. 72.* Frequentissime autem in frigidis & potissimum Germaniæ regionibus, in quibus pertinacissimi & diuturni colici dolores oriuntur ferè semper in Paralyfin desinunt, quia superveniente statim sedantur. Ut testatur *Doct. Horstius l. a.* Frequens, inquit, est in Austria colicus dolor vehemens & diuturnus, qui non raro in Paralyfin terminatur. Rationes addit, tum quod pluribus adsit nativa quædam imbecillitas a parentibus, tamen morbo sapius afflictis propagata, tum quod maxime huc faciunt vina Tartarea, materiam huic morbo subministrantia. Et hoc in Carinthiæ & Stiriaë provinciis, nec non etiam in Tirolis comitatu frequentissime fieri observavit quoq; *Eustachius Rudius lib. 2. de intestinorum dolore.* Addit quod Medici in illis regionibus Praxin exercentes valde torquerentur, invicem inquirentes, quonam pacto & per quas vias materia in intestinis residens nervos motorios petere possit. Et certè cum gravissima adhuc inter Autores sit dissensio, quomodo Colica in Paralyfin degeneret? Operæ pretium esse duximus de illa permutatione nonnihil prolixius agere.

Amplissimus autem hic se disputationis ostentat campus, in quo liberum est ob Autorum & de ipsa materia & de viis per
quas

quas in artus mittitur dissensionem aliquantulum excurrere & spatari. *Arculanus* citante illum *Foresto*, duplicem fovet sententiam, aliquando enim se observasse scribit, materiam colicæ petere nucham, aut aliquos nervos aliquibus membris particularibus deservientes. Aliquando autem cum *Paulo lib. 3. cap. de Paral.* statuit, fieri per mutationem materiæ ad Spinam, quando ita scribit: Colicum, Phlegmaticum & sanguineum sæpius permutari ad dolorem dorsi, idq; ob materiam magis subtilem factam per caliditatem dolorosam.

Eustachius Rudius l. a. in *Incolis Carinthiæ & Stiria* hoc ea de causa fieri arbitratus est, quia, cum ex aere & alimentis frigidis & humidis (cerevisiis enim & pane quodam laxo, & spongioso, nec probè cocto vescuntur) plurima pituita copia in his congeratur, & propter calidam ipsorum agrotantium temperiem, flava quoq; bilis exuberet, intestinis à pituita obstructis, flavæ bilis descensus inhibetur, à qua in intestinis detenta, & à pituitæ lentore arctius coercita, acerbissimi excitentur dolores, hæ itaq; materiæ, dum aliquando tempore ad invicem permiscuntur, & vi caloris, & præsertim attenuantium medicamentorum extenuantur, & in vaporem attolluntur, facile, ut meritò bilis permixtæ, quæ vehiculi vicem gerit, in caput primum ferantur, quo fit ut primo, vel cataphoram, aut epilepticam nec non interdum apoplecticam accessionem inferant, deinde à cerebri expultrice ad nervorum principium, & subiectas partes protruduntur, & tunc primum succedit Paralysis, & dolor sedatur. Non quod materia omnis, quæ intestina affligebat, ad nervos fuerit delata, sed quia intestinorum sensus, cerebro & nervis à materia obsessis, magna ex parte hebetatus remanet, quia dolor vehementior alterum obscuret.

Casparus Hoffmannus in *consiliis Medic. à Laurentio Scholzio editis consil. 173. pro quodam Theologo*, in hac est sententia, humores, qui ad artus rejiciuntur, non contineri in intestinis, sed tum demum fieri Paralytin: ubi jam maxima pars humoris pituitosi in intestina effusa, per alvum excreta, & per paroxysmos absorpta est, ut eam quodammodo mitescere & rarius invadere colica videatur. Tum enim reliquos humores pi-

uitosos, & præsertim eos qui sunt in capite propter dolores, inediam, vigiliam, calidorum & incidentium medicamentorum usum attenuatos, relictâ consuetâ priori via, ad propiorem viam, & ita secundum nervos ad musculos & sic ad manus & pedes contendere. Hoc autem non de omni Colicæ specie, sed de ea tantum, quæ magna ex parte pendet ex prolapsu pituitosi humoris ex capite per venas in Intestina, intellectum vult.

Volcherus Coiter. in miscel. observat. anatom. & Chirurg. ex relatione Celeberrimi Sennerti Instit. lib. 2, part. 3, Sect. 2. c. 5. statuit: Paralyfin hanc oriri ab aqua tenui & limpida, quæ in cerebri ventriculis, atq; in Spina dorsi collecta sensim à superiore parte nervos irriget, quoad pervenerit ad eorum extremitatem. Et hanc sententiam fovere quoq; videtur Carolus Piso. Sect. 4. observ. de morbis infim. ventr. à colluv. serosa cap. 2.

Felix Platerus Prax. tom. secund. l. 2. c. 2. de motus impotentia causis ab hac sententia recedit, & docet; talem excrementitium humorem ad nervos partium quarundam delatum, aut illic congestum, non ex cerebro, sed aliunde ortum, partibus quibusdam propriam inducere Paralyfin. Qui sæpenumero aliis quoq; acribus humoribus & biliosis perfusus, vel aliàs putrescens, nervos non tantum irrigando, sed & irritando, dolores cum resolutione partis, sese offerentes, & in convulsiones interdum desinentes causet.

Nonnulli in quorum numero quoq; est *Andreas Laurentius Anatom. lib. 4. q. 8.* confugiunt ad *σμπνεῦν καὶ συγγῆν* Hippocratis, & statuunt quia omne corpus transpirabile & conflabile, nihil obstare à nervis in intestina humorum decubitus fieri & ab intestinis humores crudos, sed attenuatos in nervos rapi: & multos esse occultos ductus nobis incognitos, per quos humorum fiunt translationes, & mirabilem esse vasorum omnium societatem.

Gregorius Horstius centur. probl. Medic. Γεγραπέντων. Decad. 2. de morbis capitis. q. 8. experientiâ edoctus statuit, Paralyfin; quæ colicos dolores sequitur, fieri ob effœtam & debilem constitutionem musculorum, qui respectu substantiæ nervosæ & membranosæ, à materia affluente præter naturam afficiantur,

tur,

tur, ita ut motum & sensum etiam si spiritum animale afflu-
entem habeant, exactè perficere nequeant. Materiam autem
morbificam ab intestinis ad articulos & musculorum habitum
pervenire mediantibus venis. Et hoc probat ex signis, instanti
tali mutatione, accidentibus, ubi enim, inquit, expectanda est
in colicis doloribus resolutio membrorum, statim urina tingi-
tur ad modum, & subnigra apparet, ob materiæ admistionem
in venis, conqueruntur ægri de ascendente quadam aura frigi-
da iis in locis, ubi positus est vasorum majorum & natura for-
tiori existente, materia ex habitu musculofo expellitur, ac lo-
co paralyseos illius, fit in extremitatibus color Ictericus vel a-
lius præter naturam.

Et hanc sententiam cum Erasmo amplectitur quoque Cele-
berrimus Sennertus *Inst. lib. 2. part. 3. Sect. 3. c. 5.* & statuit: Mate-
riam hanc è meseraicis atque intestinorum venis regurgitare in
venam cavam atque hinc ad musculos à natura extrudi. Nam si
humoribus illis, qui colicam gignunt aditus quasi præcluda-
tur, ut liberè in intestina effundi non possit: quod variis de
causis fieri potest: è venis meseraicis in venæ cavæ propagines
regurgitant, atque hinc in habitum corporis & musculos, in quos
venæ terminantur à natura effunduntur. Quo fit ut nervi &
tendines, qui musculis inseruntur, tum ob plenitudinem, spiri-
tum animale non admittant; tum imprimis propter molli-
tatem tendi & membra quibus inseruntur trahere nequeant, un-
de immobilia quasi permanent. Quod autem materia pec-
cans in colicis doloribus potius articulos quam partes petat,
rationes dat prænominatus Horstius, & primò ponit na-
turæ Expulsionem, quod scilicet natura fortior ejus-
modi materiam expellat, quoad fieri potest, ad remotissima
locà. Deinde materiæ singularem proprietatem, quæ nervo-
sis & membranosis musculorum partibus præ cæteris est ami-
ca. Hocque probat exemplo materiæ Cancris, quæ citius faciem
& mammillas occupat quam alias humani corporis partes.
Sic strumosa resolutiones ad collum potius quam alibi efflo-
rescere solent.

Omīs.

Omisis autem illorum opinionibus, qui, non omnem Colicæ affectionis causam ad membra ferri statuunt, sed illam solum quæ in capite gignitur, & ideò ad membra pervenire, quia ab ordinaria via deflectat & secundum nervos ad musculos ad manus ac pedes contendat. Omisis quoque, quia manifestiores sese ostendunt ductus, viis occultis: meritò recentiorum utpote *Gregorii Horstii & Cel. Sennerti* opiniones & placita, cum nihil absurdi in se contineant, apprehendimus, amplectimurque. Et præter venas illas meseraicas, tanquam vias propiores, etiam admittimus, cum *doctissimo Spigelio lib. 6. hum. corp. fab. c. 4.* arterias meseraicas, per quas humor iste morbificus regredi potest in arteriæ magnæ truncum, & arterias lumbares, quæ non solum sanguine turgescente vicinos comprimere nervos, sed & aliquid ferosi humoris ad eas effundere possunt. Et has vias etiam *Sennertus*, illis institutionibus demonstratis, *Prax. lib. 3. part. 5. Sect. 2. c. 4.* superaddit, quando ait: non necessarium est semper ut materia primum ex intestinis ad cerebrum & hinc in nervos feratur. Sed propiores vias esse putamus, ut in *Instit. lib. 2. part. 3. Sect. 2. c. 5.* dictum. Hoc saltem hic addimus, aliam adhuc viam, per quam materia ista in Spinalem medullam deferri, & Paralyfin efficere possit, monstrare recentiores Anatomicos, nimirum ramum quendam, qui ab arteria orta, non longè à ramo mesenterico porrigatur, & serpat in spinam, ejusque vertebrae. Ab intestinis enim arteriam mesentericam in arteriam aortam, tandemque per ramum hunc in spinalem medullam materia transferri, Paralyfinque efficere potest. Aliorum autorum opiniones quid veri aut falsi in se habeant, qui desiderat, consulat Viros Excellentissimos & multijuga experientia doctissimos *Gregor. Horst. Centur. problem. Medic. Therapeutic. Decad. 2. q. 3. Item Tract. de Scorbuto. Observat. lib. 4. obs. 10. Sennert. Instit. lib. 2. part. 3. Sect. 2. c. 5. Prax. lib. 1. part. 2. c. 27. lib. 3. part. 3. c. 2. Part. 5. Sect. 2. c. 4.*

Huc usque essentiam causas, signa & Prognostica absolvimus, restat jam, ut ad Curationem & præsidia, quorum auxilio vitia methodicè profliguntur, & arcentur, descendamus. Ritè autem quælibet curatio perficitur, si secundum Indicationes,

nes,

nes, quæ medendi ratio certissima & Medico cum primis digna, instituitur. Viâ enim Indicationum auxilia sunt invenienda, auxiliorumq; materiæ investigandæ. Fit autem non raro ut propter doloris vehementiam, vires resolventem, Medicus, quod, qui Methodum in omnibus nimium pertinaciter exquirat, pariter cum morbo plerumq; hominem de medio tollat, à methodica illa ratione deflectere cogatur, nec ordinariâ viâ ingredi liceat, sed extraordinariâ interdum sit progrediendum & curatio ad id quod magis urget, ne morbus inde gravior pejorque fiat, dirigenda, uti eruditè monet *Gregor. Horst. in appendice observat. 6. libr. 4.* Proinde rebus sic stantibus Indicationes quoq; in *Ordinarias & Extraordinarias* distingvere lubet.

Ordinarie sunt tres, quia tria quoq; sunt indicantia à quibus omnis indicatio desumitur: Morbus scil. Morbi causa & vires. *Curatoria* quæ presentis doloris causæ continentis extirpationem svadet. *Præservatoria*, quæ antecedentium causarum remotionem imperat. *Vitalis*, quæ vires attendit, quæ sui conservationem & corroborationem, tam per alimenta boni succi facilisq; concoctionis & distributionis, quam per medicamenta appropriata præcipiunt.

Extraordinarie symptomati urgenti, quod hoc in malo efficit dolor, præsertim vehemens pungitivus viresq; summè lædens, subveniendum docent. Magnitudo enim doloris, inquit *Galenus lib. 6. aph. 5* quanta sit perpendenda. Nam ubi dolor urget partem aliquam in primis vehementior, semper fit attractio ad partem dolentem, & doloris atrocitas corrumpit humorem & novam doloris causam continentem semper gignit.

Materia auxiliorum, quibus ordinariis indicationibus satisfacimus, ex usitatis hauritur fontibus *Chirurgia, Pharmacia & Dieta*. Sub his tribus enim omnia medici artificis instrumenta, quibus ad medendum opus habet, continentur. Hi quidem fontes ordine considerandi essent: verum, cum ut supra innuimus dolor ipse aliquando urgeat, ut periculum sit, ne vires prius opprimantur quam causa pertinacissimè resistens tolli possit, nos sepositâ ad tempus ordinaria curâ, primùm quomodo dolor sedandus, considerabimus. Sicut enim ven-

ter, inquit *Hollerius* caret auribus, sic nec dolor aures habet. Et *Galenus* 12. meth. Med. c. 7. docet, quod si doloris causam adimere possumus, contra symptoma non pugnamus, sed ægritudinem nos curamus. Sed si ab aliqua occasione prohibiti, affectui, seu causæ doloris submovendæ incumbere non liceat, vehementiam doloris mitigari debemus.

Utimur autem ad sedandum dolorem *Anodynis* & *Narcoticis*. Illis, quod ea causam hanc æqvabilem reddunt, non autem submovent, corporisqve substantiam similitudine quadam fovent, & ita sunt moderata ut familiaritate elementorum, naturæ, partium caloriqve insito consentiant. Anodyna enim sunt, juxta *Sennert. Inst. lib 5. part. 1. Sect. 1. c. 7.* quæ temperata sunt corporiq; nostro temperie similima & proinde substantiam & calorem corporis nostri similitudine & familiaritate quasi fovent & demulcent, blando suo calore meatus reserant, tenuitate substantiæ in eas subeunt, omnia æqvabilia reddunt, partem ut minus dolori apta sit laxant & emolliunt &c. Narcoticis utimur quatenus est tristis & corrupta sensatio, huic enim opponuntur remedia quæ habent vim stupefaciendi sensum, hæc, inducto stupore, partis sensum hebetant ac ceu sopiunt, quò doloris urgentem causam eò minus percipiat. Fallitur ergò duntaxat hoc solamine & blandimento non adimitur dolor. Sic enim describuntur à *Sennerto* quod scilicet sint, quæ peculiari vi stuporem parti inducunt, ut dolorem non sentiat, causa doloris relicta. Monet autem *Gal. cap. ult. Meth. med.* Narcotica nisi summa urgeat necessitas imperanda haud esse, & ibi demum, ubi summus est & intolerabilis cruciatus, cum exquisito sensu, præcipuè in eo qui naturâ molli pusilloq; est animo: ubi conficiuntur vires, gravia incidunt animi deliquia, & à reliquis auxiliis desperatio, ac curatio propè deplorata.

Anodyna quoad materiam sunt: Simplicia: Radices: *Althea, liliorum alb. malva.* Herbæ: *Althea, anethum, chamæmalum, ebuli fol. linaria, malva, melilotus, nicotiana, oculi populi, Sambuci fol. Verbascum.* Flores: *anethi, chamomil. croci, lil. alb. melilot. Primul. veris, Sambuci, verbasci.* Semina: *fænugr. hordei,*

hordei, lini, Sesamin. tritici, amygdal. Gummi: caranna, elemi, Spermaceti, tacamahaca. Ex animalibus: *Axungia cuniculi, butyrum rec. insulsum, porci, castoreum, lac tepidum, limaces rub. lumbric. terrest. medulla cervina, vitulina, œsypus, omenta & pulmones animalium calentia, pinguedo anatis, anseris, caponis, gallin. humana, propolis, vitell. ovor. Zibethum.* Præparata & Composita: *Aqua chamomil. melilot. Sambuci, verbasci. Decoctum altheæ, lil. alb. malvæ, cum capite, intestinis & pedibus pervecis. oleum amygdal. d. anethi, avellan. chamom. Jasmin. lauri, lil. alb. lini, lumbr. terr. è melilot. ovor. popul. Sambuc. verbasc. vulpini. Unguent. anodyn. August. Crollii dialth. martiatum, pectorale resumptivum.* Cataplasma ex medulla panis albi cum vitellis ovorum, Croco & lacte. *Emplastrum de baccis lauri, divinum, de meliloto oxycroceum &c.* Hæc igitur nunc intrinsecus assumuntur, nunc per Clysteres infunduntur, nunc Extrinsecus, vel in forma fomenti, vel inunctionis, vel linimenti, vel Emplastri administrantur. Hinc in materia calida intus sumuntur *potus lactis, juris pingvis cum butyro ol amygdal. mixtum cum oleo rosac. Capi vaccius l. sæpius alleg. scribit: si dolor fiat à causa calida, uti possumus vel sinceris anodynis, vel miscere possumus frigida.* Ut sunt *viola hordeum &c.* & hoc medicamentum ita mistum anodynum tum sanans est. *Sennertus oleum amygd. dulcium recens dat ab ℥iij ad ℥v cum Sacchari ℥ß additis Syrupo violaceo & speciebus diarrhod. Abbat.*

In materia frigida addi possunt, *Anethum, melilotus, fœnumgræcum, chamemel. Oleum amygdal. amar. quod & ipsum est medicamentum & anodynum & sanans, humectando enim dolorem lenit & abstergendo ratione amaritudinis colicas dolores ex crassa & viscida materia ortos sanat.* His succedunt Clysteres ex prædictis ut sunt *flores chamemel. aneth. fol. malvar. branc. ursin. altheæ, parietar. semin. fœnugrac. lini, Caricæ pingves butyrum recens, adeps vitulin. gallinac. anatin. Oleum commune, sesamin. amygdal. dulc. In frigida Ol. chamem. aneth. de semin. lini. amygdal. amar. aut horum decocta.* Extrinsecus fiunt inunctiones ex *oleo olivarum, violar. rosar. compl. mixtum*

cum vitello ovi, ex oleo item anethi, Chamomill. amygd. dulc. butyro recent. adipe humano, vitulino, anserin. Omentum castrati calefactum, cum ol. ros. vel amygd. dulc. vel vesica repleta aliqua portione ol. ros. & amygd. cum decoct. malvarum violar. & chamamel. Emplastrum ex mucilagine Psyllii oleo ros. vitell. ovorum & butyro. Diachylum minus solutum oleo rosac. & chamamel. Probatur etiam usus balnei ex oleo vel aqua dulc. in qua malva copiosa fuerint incocta. Sacculi & Cataplasmata ex iisdem & similibus in eundem usum parantur. Quoad usum hoc observandum, ne illa differamus, donec vires alias imbecilles & labascentes prorsus deficient. Deinde illa quae per os dantur pro doloris vehementia semel, nonnunquam bis exhiberi possunt. Externis vero ut Clysteribus, fomentis, linimentis, Emplastris, balneis & similibus saepius & frequentius uti licet, diligenter tamen observato monito Sennerti, ne valde calefacientia, ubi saltem dolorem sopire, animus est usurpentur, quia calefacientia non anodyna. Sed causam respicientia sint. Quoad modum vult Aetius, si passio indicantis sit difficillima, applicetur medicamentum quod efficacissime agat, ut est vesica decocto chamamel. aneth. melilot. Sem. lini fol. malva & althae repleta. Avicennas, citantibus illum Eustachio Rudio & Capivaccio vehementis juvenanti remedium esse ait: Si vasculum pluribus foraminibus refertum, quod est in communi usu pro irrigandis hortis, liquore ex aqua dulci calente simplici, vel cum anetho, aut foenu graeco aut conveniente decocto repleatur, illudque elevetur a patiente, ad longitudinem statutae humanae, ac in modum Stillicidii admoveatur, & liquor in locum affectum dimittatur. Verum cum hujusmodi cura & medicamentorum applicatio nostris temporibus non sit in usu nec apud quenquam Recentiorum inveniantur, tutius est ut in quolibet dolore si fiat a causa frigida usurpetur anodynum actu calidum non frigidum: in causa vero calida erunt moderata h. e. tepida potius quam calida & frigida. Si praeterea dolor sit in parte dextra ratione jecoris laxantibus corroborantia admiscenda. Quoad tempus quae intus sumuntur nisi dolor sit ab inflammatione, tunc enim illico sanguis mit-

mittendus, quam primum possunt exhibeantur. Quæ verò
extra applicantur illis non utendum, nisi præmissâ aliquâ alvi
lenitione. In principio enim quia laxant pars ad recipien-
dum magis prona redditur & dolor augetur. *Quoad ubi.*
Anodyna externa in quolibet dolore intestinorum abdomini
& parti dolenti possunt applicari. Et sicut probatur anody-
num, si tenuia intestina dolore cruciantur, per os assumptum,
ita laudatur, si crassa laborant, per sedem & inferiora appli-
catum.

Si dolor hisce non cedat & Anodyna ad sedandum dolo-
rem non sufficiant, dum demum deveniendum est ad Narcoti-
ca. Commodissimè autem usurpantur in Colica à mordaci &
acri humore orta, non quidem, ut nonnulli opinantur, ratione
frigoris, sed ratione virtutis peculiaris, quæ humoris acrimoni-
am mitigandi, eum in crassandi morsumq; & motum ejus in-
hibendi vim habent. In causa verò & materia frigida vide-
tur res difficilis, & an administranda? oritur dubium: tum
quod Narcotica hoc mali conjunctum habeant: ut calorem
nativum obtundant, humores incrassent, curam retardent, non
rarò planè contractos reddant laborantes. Sic *Zacutus Lusita-
nus ex Avicenna, de medic. PP. hist. lib. 5. hist. 28.* refert, quendam
qui sibi collirium supposuit ex opio mortuum esse. Hisce ad-
stipulatur *Galenus lib. 12. meth. med.* In dolore colico, inqvi-
ens, ex causa calida lubentissimè admittimus Opiata, nam le-
niunt dolorem & causam etiam interdum respiciunt, quæ cali-
da & tenuis, quæ opiatæ crassa fit & turgidior redditur, in fri-
gidis pernitiōsa sunt, incrassant enim tunicas, & quanquam mi-
tigari dolor videatur tamen redit. Verùm videtur Galenum
ibi locutum fuisse ex hypothese illorum qui statuerunt Narco-
tica esse frigida, & de Narcoticis crudis simplicibus & incor-
rectis, uti illum interpretatur *Hercules Saxonia Præf. Med. l. 3.
r. 25.* Et ex sequentibus verbis colligere est illum admisisse Phi-
lonium Romanum, ibi enim ipse inquit, impositum esse Eu-
phorbium, piper, crocus &c. ut attenuent, ac incidant cras-
sos & viscidos humores. *Hollerius libr. 1. de internis mor-
bis,* ex mente Galeni de hisce medicamentis, hæc refert.

A Galeno hæc medicamenta narcotica, 9. καὶ τὸ πρῶτον
anodyna & κατ' ἐξοχὴν Colica nominantur. Quod autem
narcotica stuporem adferant & calorem nativum obtundant
& tandem mortem inducant, id de illorum intempestivo appli-
candi & exhibendi modo intelligendum. Caterum Experien-
tia hodierna abundè testatur, Narcotica omninò etiam in cau-
sa frigida & ubi maxima urget necessitas, & intrinsecus & ex-
trinsecus locum habere; modò circumspectius nec aëtu fri-
gida, quod teste Hipp. Sect. 5. apb. 18. valdè ab immodico usu fri-
gidorum partes naturâ frigidiores quales sunt ossa, nervi, spi-
nalis medulla, membranæ &c. offendantur & lædantur; sed
calidis & attenuantibus correctâ adhibeantur.

Sunt autem Narcotica: *Opium, Hyoscyamus Mandragora.*
Solanum, Papaver: semen, succus, & Syrupus de Papavere. Item
Theriaca: Dracodium, Philonium Romanum, Persicum, Requies
Nicolai; Pilula de Cynoglossa: *Oleum Hyoscyami, de Papavere;*
Horum autem omnium loco probatur *Laudanum Opiatum*
Crollii Basil. chym. Horstii in append. lib. 4. de morbis viscer. con-
coct. Sennerti, Schalleri. Est enim excellens anodynum ac spe-
cificum & ut *Crollius* loquitur *εὐγενὴς ἀνεῖς πρῶτος παρὰ τὸν ὀδύ-*
vac, extremumq; refugium verè & laudabile medicamentum.
Plura de laudani hujus Encomiis & laudibus vide apud *Crolli-*
um, Quercetanium, Libavium Syntag. arcan. chym. lib. 8. cap. 44.
Huc pertinet *Unguentum Populeon, Nymphææ, Rosarum, Pilula*
Anodyna D. Riverii quæ

Rx. *Caster. el. ℥ss.*

opii diligent. cum pistillo calido contus. & dissolut.
cum vino Malvat. ℥ss.

Succini albi ℥ss.

Spec. diagal.

Arom. Rosat. ana ℥ij.

Euphorb.

Piper.

Croc.

Myrrh. ana gr. iij.

Cum melle quantum satis f. Massa.

Pilu-

Pilule Anodyne Plateri quæ

Rx. Bdell. suc. plantag. emollit. ℥j.
opii dissol. in aq. vit. ℥j.
f. Massa.

Sic pilula de Cynoglossa Quercetani

Rx. Rad. cynogl. arid.
Semi. hyosc. alb.
Opium ana ℥℞.
Myrrha ℥vj.
Thur. ℥v.
Garyoph.
Cinam.
Styrac. calam. ana ℥ij.

Cum aq. ros. f. Massa.

Quoad usum: his, imprimis simplicibus rarioribus vici-
cibus ob vehementiam quam habent utendum, compositis ve-
rò & ritè correctis frequentioribus. *Quoad modum & ubi*:
exhibentur vel per os, vel per Clysteres injiciuntur, vel extra
applicantur, & rarius per os neq; illicò ad illa confugienda ni-
si dolor urgeat & sit intensissimus, viresq; adhuc constant. Si
enim ut monet *Cel. Sennertus* viribus jam prostratis & ubi ferè
morti vicinus est æger usurpentur, non solum non profunt, sed
ægro etiam interitum accelerant, dum spiritus jam ante lan-
gventes aut deficientes sopiunt quasi, & calori nativo obsunt.
Quoad quantum: si dolor sit summus, summa quoq; proba-
tur dosis. Requies magna, Philonium Romanum dantur ju-
xta *Hollerium Capivaccium & Sennertum* ad ℥j. cum decocti
flor. chamæmel. ℥iij. & Syrup. Papav. ℥℞. Laudanum opia-
tum Crollii gr. ij. l. iij. pondere. *Horstius* Laudanum suum
cum magisteriis illustri Personæ 8. gran. pondere exhibuit.
Hollerius quendam dolore colico per biennium laborantem
Narcoticis curavit: cui alternis diebus Clysteres ex lacte inje-
cit, alternis diebus grana x. Pilul. de Cynoglos. cum conservæ
nenuphar. propinavit.

Et hæc de materia medica Anodynorum & Narcotico-
rum, jam & hic de illis quæ ab antiquis & recentioribus non-
nul-

nullis specifica, & quod totâ substantiâ & occulta proprietate
dolori medeantur, nancupantur, agendum esset. Verum cum
illa etiam ad reliquas doloris Colici species referri & applicari
possint, de illis etiam post aliorum remediorum tractationem
agamus. Nos revertimur ad indicationes ordinarias, & ma-
teriam remediorum, quantum quidem vires permittent, ex an-
tedictis fontibus hauriamus.

Ex *Cheirurgia* occurrit *Venæsectio*, hæc enim materiarum
Chyrurgicarum præcipua est, quia sanguinem evacuat sensibi-
liter. Quæ, quamvis raro in dolore colico concedatur, attamen
si adsit Plethora & sanguis vehementer peccet vel ratione
causæ principalis ut in inflammatione, vel ratione causæ minus
principalis & sine qua non, ut in dolore à bile & acri humore,
consentientibus naturâ, Temperamento, habitu, humorum
dominatu, consuetudine & Diætâ, commodè instituitur uti no-
bis hujus affectus curationem compendiosè docet & monstrat
Alexander Trallianus, quam etiam secutus est *Forestus* in viro
quodam sanguineo & multo vino potenti utente. Si, inquit
Trallianus, colicum affectum ob inflammationem intestini fieri
contingat, nequaquam purgationem in his, præsertim inter ini-
tia & cum illa nondum ad concoctionem pervenerit exhibere
audebis. Accidit namq; ut datum medicamentum humores ex
illæsis, ac sanis particulis trahat & transmittat affectis. Cum au-
tem hæc id quod illatum est nequeant propellere, necesse est do-
lorem, vigiliis & tormina augeri. Quapropter purgatio inflam-
matione tentatis danda non est. Venæ autem sectio adhibenda
& paulatim ex toto corpore vacuatio tentanda, eò quod uni-
versa inanitio tantum præsidii non adferat, quantum quæ pau-
latim fit. Porro si propter inflammationem etiam urina sup-
primi contingat venam & in talo & in superiori parte secare
non est alienum, sæpe enim cum hoc nos fecissemus & alvi &
urinæ excretio secuta est. Et hæc *Trallianus*. *Tempus* venæse-
ctionis quod attinet. *Rhasis* in initio secat venam. *Ætius* ante
usum Topicorum. Commodissimum autem tempus videtur,
cum materia adhuc in fluxu est, in principio scilicet, ibi enim
sanguis alia indicantia vincit. *Ubi* autem & in quo loco: omnes
venam

venam cubiti secant. *Avicenna* primum basilicam mox saphenam referat. *Alexander* in suppressione urinæ tali venam tundi vult. *Eustach. Rudius insignis Philosophus & Medicus* Basilicam dextram secat, & si dolor partes supra renes vel umbilicum infestet, & magis in parte dextra, secundâ vice & eadem die ex dextra Salvatella sangvinem mittere jubet. Si magis sinistras partes urgeat ex sinistra brachii vena. quod si infra umbilicum sinistri lateris infestet, venam pedis è directo doloris referare debemus. Tundenda igitur erit vena brachii, jecoraria, si inflammatio sit supra umbilicum, cum revulsio ex oppositis & quantum quidem fieri potest è parte adfecta remotissima instituenda est & ex venæ eligendæ quæ cum mittente communionem habent. Jam autem nulla pars corporis organica majorem cum hepate, tum ratione vicinitatis, tum ratione connexionis venarum ipsis intestinis affinitatem habet, docente *Riolano. Anatom. lib. 2. c. 24.* Si infra umbilicum inflammatio resideat, ita ut urina supprimatur secundum *Trallianum* secetur derivationis gratia vena malleoli, & ubi prius per brachii venam facta est revulsio. Nam eandem à principio aperire, secundum *Galenum lib. de curat. per sang. missionem. c. 16. ad Glaucon. c. 2.* nihil aliud est, quam malum augere, & jam antea ruentem ad partem affectam sangvinem magis attrahere & precipitare. In pauca tamen sangvinis redundantia & in principio locum habere potest, præsertim in nostris regionibus. *Ratione quantitatis*, tutius est imo consultius sectionem per intervalla repetere, & nunc paululum nunc plusculum, prout vires se habent, repetitis vicibus, cum eadem exinde proveniat utilitas: & corpus æque refrigeretur & causa affectus dematur, sangvinem detrahere, Quâtitas tamen ex sententia medicorum ℥vj. vij. l. viij. si plethora adsit non transcendat. Sic *Forestus* uno die ℥vij. per venam jecorariam, postero die ℥iiij. per venam saphenam detraxit.

Cucurbitula si venæsectio, à viribus imbecilibus, vel ætate aliisq; non consentientibus inhibeatur, probantur; & non tantum quatenus ob inflammationem venæsectionis vicem gerunt, sed etiam quatenus propria ratione, ut medicamen-

G

tum

tum flatus discutiens, agunt. Loco Venæsectionis si adhibenda; scarificatę superiori dorso, vel dorso & cruribus admovēde sunt. Si verò propria ratiōe; laudatur cucurbitula magna cum multa flammâ post totius evacuationem umbilico imposta. In hujus defectu alii vulgare peculum vitreum suppositâ laminâ panis, cum cerea incensa candelâ vel etiam ollulam parvam apponunt. Hujus cucurbitulæ testem habemus *Galenum 12. M. M.* videbitur tibi, inquit, præsidium hoc in hujusmodi affectibus incantamenti cujusdam simile quid efficere, sive in intestinis, sive in quavis alia corporis particula flatus fuerit excitatus: Illicò enim cucurbita admota, qui spiritu flatuoso cruciantur, tum à dolore liberi, tum omninò sani redduntur.

Hirudines quantum auxilii hic habeant non video nisi forsitan inflammatio ex obstructis hæmorrhoidibus & aliàs fluere consuetis, originem habeat, Hirudines enim iis locis corporis in quibus cucurbitulæ consistere nequeunt, applicantur, & jure quasi dicatę sunt ano ad venarum hæmorrhoidalium tunicam perpendam. Uti de illis fusius agunt *Johan. Andr. de Cruce Chyrurg. lib. 5. de venæsect. c. 41. Paræus lib. 16. c. 62.*

Cauteria quod spectat, de illis nihil certi inter autores occurrit, & tantum *Forestus l. a.* meminit illorum, & scribit quosdam in declinatione tam curandi quam præservandi gratia etiam cauterio usos fuisse, nosq; ad Gradum qui tantum illa in colica pituitosa admittit, in aliis verò non, ablegat. *Johannes Andr. à Cruce in sua Chyrurgia aurea* longâ serie morbos in quibus cauteria adhibentur enarrat, sed colici doloris non facit mentionem, neq; etiam *Paræus*, & si conditiones ab ipsis adductas, cur cauteria applicentur? exactius consideramus & perpendimus, non videmus quâ ratione hic locum habere possint. de quibus tamen quia instituti nostri rationem transcendit citatus autor consuli potest, ut & *Job. Riolan. Encheirid. Anat. lib. 5. cap. 4.*

Nos progredimur ad *Frictiones & Ligaturas*, quæ majus emolumentum & commodum secundum nonnullos afferunt. Hæ enim quatenus sunt vehementes & dolorificæ extinguunt dolorem colicum, quia secundum *Hipp.* dolor remissior à vehementem-

hementiori extingvitur. Quatenus verò linteis calidis, sive manibus carnosis & calentibus in toto ventre & extremis adhibentur, revulsioni gratia instituuntur, ut poros cutis aperiant, flatusq; discutiant. Uti hoc testimonia Galeni demonstrant, quæ omnia docent, extremorum vincula succos potenter revellere, & ideò etiam sanguinis aliorumq; humorum fluentium impetum sistere. Sic apud *Oribas. lib. de revulsione cap. ult.* hoc scriptum reliquit, vehementissimos humorum influxus revulsoriis præsiidiis ingruere prohibemus. Revulsoria autem præsidia sunt vincula quædam artuum. Et *g. secundum locos c. 4.* succos ad stomachum fluentes, dolorem ac distensionem effecturos, ligaturis extremarum partium fortiter adhibitis, revellere præcipit.

Ad Cheirurgiam quoq; pertinet, prolapsi intestini in suum locum, si ex ruptura colicus dolor oriatur, apta & comoda restitutio. Diximus autem supra ex intestinis duo tantum Cœcum & Ileon in serotum delabi & doloris causas existere posse, idcirco etiam de illorum repositione hic tantum agamus, illorumq; reductionem, ne error aliquis committatur, secundum præcepta & modum Cheirurgorum, utpote *Paræi, Johann. And. de Cruce, Gvilhelmi Fabricii Hildani, & Celeber. Sennerti* iustituamus. Si igitur intestina ex ruptura Peritonæi in serotum præter naturam descenderint & extra propriam sedem prolapsæ fuerint, statim si flaccida & vacua reponenda, sin minus Clysterum & Externorum ope (de quibus infra) feces molliores reddantur & educantur, post æger supinus in temperato loco situetur, vel etiam in balneum emolliens ponatur, deinde intestina manibus suaviter versus aperturam repellantur & versus superiora comprimantur, donec paulatim ad superiora & interius universa impellantur. Reductis intestinis, ruptura consolidanda & ne intestina inflammatione corripiantur, & crurum & brachiorum ligaturæ instituendæ; ne autem iterum excidant, fasciæ seu subligacula ventri infra hypochondria supra coxendicem propè ingvina applicari possunt, ita tamen ne partes, quæ sunt supra illa & ossa oblædant, aut cutem atterant. In comoda enim fasciarum applicatione in

junioribus & recentioribus rupturis tota ferè curationis spes sita est, inquit *Sennertus*, & *Reinerus Solenander conf. Medic. Sect. 4. conf. 13.* scribit: Se non paucos hernia affectos juvenes in quiete degentes, fasciæ commodæ ope percurasse, non admodum multis adhibitis medicamentis. Hujus fasciæ seu cinguli formam & parandi modum qui desiderat, consulat *Paræum lib. 7. c. 15.* *Platerum tract. 3. Sennert. Prax. lib. 3. part. 2. Sect. 1. cap. 6.* *Reiner. Solenand loco citat. & consil. 16.* qui omnes satis prolixè ejus formam depingunt & parandi modum ostendunt.

Si colicus dolor sit extorsione vel intestini cujusdam extra propriam sedem prolapsu, tunc corpus & crura supra & deorsum extendantur, venter oleo liliaceo & amygd. dulc. leniter descendendo & ascendendo fricetur & semper ad latera trahendo ad locum ubi intestinum tortum percipitur. Et si hac administratione ad naturalem situm nondum redeat, fortior frictio adhibenda est, inclinando modo in dextrum, modo in sinistrum latus, sursum deorsumq; & subinde ægrotus contrahat crura, rursus sublevet secundum Ilia, nonnunquam inordinato motu se projiciat, de latere in latus sevolvendo, donec intestinum ad propriam sedem fuerit reductum, & tunc feces ope Clysterum educantur & venter latâ fasciâ structura congrua, ne intestinum dislocetur deligetur, ac pariter ob metum inflammationis ligaturæ crurum & brachiorum adhibeantur. Restat adhuc ultimum curandi medium Sectio, scil. quæ tamen adhibitis, prius aliis auxiliis summâ cum diligentia & omnium exacta consideratione & si ex aliis auxiliis nihil commodi proficiscitur dum demum instituenda. De qua consulatur *Fallopins, Platerus, Fabricius Hildanus cent. 1. & 2. obs. 8. & 82. Paræus lib. 7. c. 16. Hollerius lib. de morbis inter. c. 62.*

Pharmacia respicit causas, de quibus hic agendum & studendum ut causam mali auferamus, sic enim dolor verè mitigabitur. Quia verò causa est multiplex meritò curatio in tot capita, quot sunt præcipuæ doloris causæ distinguenda venit. Primo igitur, ut teneamus ordinem causarum supra propositarum occurrit dolor colicus ex humore crasso lento & pituitoso, hic enim frequentior est quam alii omnes.

Pro

Pro hoc superando tres se manifestant indicationes *Ventris lenitio*. Nam in omni colica curanda prospiciendum ut alvus sit libera & aperta, aliàs nihil in cæteris præstare rectè poterimus. 2. *Humoris preparatio*, 3. *Ejusdemq; Evacuatio*. Primæ indicationi satisfacimus lenientibus, quæ vel ore assumuntur vel per alvum injiciuntur. Per os assumuntur *mel. ros solut. Hiera simplex, ol. amygd. dulc. recens cum manna in pingvi gallinæ jusculo. Syrupus è spina infectoria, sive domesticus dictus descriptio nis Matthioli in Dioscorid. c. 102.*

Per alvum injiciuntur Clysteres, in quibus promptum tutumq; remedium & præsens est juvamentum, & pro regula hic tenendum, quod melius sit medicamenta in dolore colico per clysterem injicere, quam per os exhibere. proinde nemo illorum usum inani timore aut inutili pudore commotus aversari debet, illorum enim usus valetudini nihil incommodat, viscera non afficit: haud oblungunt ventriculo, & vires nec dejiciunt nec labefactant. Parantur autem ex emollientibus, detergentibus & flatus discutientibus ut sunt Radic. *altheæ, bryon. cucum. agrest. Cyclamm. ebuli, filicis, iridis nost. lil. alb. malv. &c.* Fol. *Malvæ, alth. betæ, Mercurial. parietar. centaur. min. rut. Salv. organ. puleg. Chamæd. Chamæpit, Iberid.* Flor. *Chamom. melilot. aneth. Stæchad. Arab.* Semen *lini, anis. fænugræc. rutæ, Thlaspi. &c.* decoquantur in jure *veteris Galli*, vel in hujus defectu, *perna Suille* vel alterius carnis pingvis, Dissolutis post coctionem *Elect. Ind. maj. Benedict. laxat. Hiera picra Galeni, Diaphænic. mel. rosat. &c. ol. rutæ. aneth. Chamæm. lilior. alb. Irin. &c.* Hisce addi potest *Tberiaca* vel *Mithridat.* nec non *vinum generosum, malvaticum, vel Hippocraticum*, quæ omnia huc plurimum conferunt, teste *Hollerio*, qui, mirifice prodesse scribit Clysterem ex vino malvatico, in quo olei juniperi $\mathfrak{z}\mathfrak{ss}$ dissoluta fuerit. Nec minus laudat hoc. *℞. olei rutæ, nucum, aneth. vini malvatici ana $\mathfrak{z}\mathfrak{ij}$ Confection. Hiera $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$. f. Clyster*, hic, pergit, prodest temperamento & complexionem & pugnat cum causa & partis consolationem confert. *Hollerio* ad stipulatur *Reinerus Solenander*, inquit, ubi doloris acerbitas non dat inducias, ut prædicta incoqui possint vini aromatici vel Hippocratici vel Malvatici

zici una pars cum altera olei nucum infundatur. Et paulo post. Ita vinum generosum cum oleo nucum vel anethino vel chamamelino mixtum efficacissimum præbent in istis doloribus remedium, addit rationem: nam concoquunt, laxant, leniunt, calefaciunt, flatus discutiunt &c. tandem concludit. Itaque cum Rondoletio svaideo vinum nullo modo in isto medicamento genere prætermittendum. Circa usum autem Clysterum observandum ut semper à lenioribus incipiamus & deinde si mitiores non profint ad acriores progrediamur. Et si unius vel alterius injectione malum non cedit, reiterandi sunt tertiâ vice & pluries si opus erit, in quibus agarici albi ziss & pulpæ colocynth. in nodulo ligat. zss coqui possunt. Deinde ea fugienda quæ flatus generant, hinc potius exiccatae radices herbæq; ad decoctiones Clysterum assumenda, quàm virides. Cæterum quantitas quoque Clysterum intestina non gravet aut distendendo dolorem magis augeat, nec multus spiritus una cum Clysteris materia intrudatur.

Secunda indicatio postulat humores crassos ac viscidos *attenuantia, incidentia, concoquentia & ad purgationem præparantia*, cavendo illa, quæ egregiè calefaciunt, multum attenuant, & humores liqvatos fundunt, & adhibendo ea, quæ sunt tenuium partium, & quæ non admodum calefaciunt, qualia sunt: *mel rosat. colat. Syrupi de duabus, de quinq; radicibus, de Hyssopo, de betonica, capill. veneris rosar. solut. de absynth. Eleætuarium Diacymin. Diacinnamom. Oxymell. compositum &c.* Medicamenta item ex ♀ præparata, *Spir. ♀. balsam. ♀ris, spiritus therebinth. Alexander Trullianus* inter ea quorum experientiam habuit singulariter commendat: Marubii herbæ decoctum cum mulso potui datum. Pro comprobato auxilio, & quod multos magnis doloribus liberavit, venditat, Origani scrupulum ex una mistura vini tenuis exhibitum. *Crato in consil. medic.* commendat radicem Imperatoriam cyatho vini maceratam & per triduum ante cœnam haustu exhibitam.

Præparatâ igitur materiâ ejus evacuatio instituenda, quæ perficitur *Purgantibus lenioribus* quæ semper præmittenda, ne vehementium attractione ad locum affectum materia morbifica au-

ca au.

ca augeatur. Vehementioris enim medicamenti vis oppilat; vi-
as obstruit & dolores immanes excitat, uti hoc confirmat *Hol-
lerius ex Galeno*, exemplo juvenis cujusdam qui epoto Scammo-
nio, bene quidem & largiter purgatus, immisericorditer saevif-
simis cruciatibus agitatus fuit. Sunt autem mediocriter pur-
gantia quae hic locum habent. *Infusum seu decoctum Agarici,
Mechoacann: Electuarium Diaphenic. Indum, Episcopi, Benedicta
laxativa. Hieræ cum agarico, sem. Carthami. Diaturbith. cum Rha-
barbar. Pilule mastichin. Cochiae, Jus galli antiqui cum agarico,
sem. Carthami & seminibus carminativis preparatum*, cujus præ-
parationem vide apud *Amatum Lusitanum curat medic. cent. 1.
cur. 53. Forest. obs. 7. Semen carthami* valet proprietate quadam
ad Colicam ex pituita, cum decocto galli assumptum vel per
clysmâ injectum autore *Freitagio Auror. Medic. lib. 2. cap. 2.1.*
Ab *Hollerio* commendantur in summa doloris acerbita-
te *Pilule Arculani*, quibus se felicissimo successu laudem con-
secutum profitetur & sic se habent. *R. Pulver. Hieræ picræ vel a-
loës puræ & non lotæ ʒj. vel ʒiiij Croci vel ejus loco Castorij & opij
a. gr. j vel. ij fiant Pilul. Terebinthina* ad Colicam si causa sit fri-
gida utiliter sumitur cum vino malvatico, aut aliquot guttulis
olei anisi, carui cortic. aurant. destil. Crato in suis consilijs. 165.
commendat bolum ex casia & hiera cum oleo amygdal. dulc.
quod sit egregium remedium ad excrementorum alvi & pituitæ
eductionem. Si modo esset, forsan ob summam amaritudi-
nem, qui eo uteretur. Sic autem se habet.

*R. Cassia recent. extr. ʒʒ aut si cassia recens non hæ-
beatur sumatur pro cassia Electuar lenitiv.*

Spec. Hier. picr. ʒʒ.

ol. amygd. dul. rec. q. S. M. f. bolus.

Rhabarbarum & Myrobalana licet sint purgantia mediocria hic
tamen ob vim eorum adstringentem adhiberi commodè non
possunt: ut & Sena & Casia ob flatulentiam quam gignere &
excitare solent. Hæc omnia vel per os præberi possunt vel ad-
ditis oleis infundi. Et si humor levioribus educi potest for-
tia omittenda. Tutius enim semper est per vices mediocriter
purgantia propinari, quam una vice vehementia & illorum at-
tracta-

tractione materiam morbificam augere præfertim in principio. Verùm cum interdum dolores Colici adeò sint pertinaces, & plerumq; dolor & adstrictio alvi insignis connectantur, ut neq; Clysteres validi neque lenitiva, licet sint copiosa, alvum, subducere possint & levioribus purgare sit difficillimum, non video, quid obstet, quòminus etsi *Leonhard. Fuchs* 2. *Parad.* 14. purgantium usum in Colicis improbarit, ad validiora purgantia sit progrediendum, nixi autoritate & præcepto *Celeberrimi Sennerti* dicentis, Fortiora purgantia rarò in hoc affectu usurpanda: si tamen mitiora non profint medicamentis *Diagrid.* gr. iij. l. iij vel *Hiera Diacalocynth.* ℥j. adjicere licet. Et *Hercules Saxonia de se ipso l. a.* ita scribit: Ego uno die plures colicos medicamento sequenti servavi.

Rx. *Diaphan.* ℥ss
specier. hiera ℥ij.
M. S. cum Sacharo f. Boli.

Aetius, citante illum *Sennerto* exhibet *Hieram Logadij & pomum colocynthid.* excavatum & certo modo præparatum, quem vide ap. *Sennert. Prax. lib. 3. de dolore Colic:* Egregium Exemplum habet *Amatus Lusitanus curat. med. cent: 1. cur. 22. de dolore colico* ex pituita in muliere quadam, prope Castellum novum: contra quem Clysteribus acribus & fortibus usus est, ibi simul docet ultimis morbis & periculum secum ferentibus ultima medicamenta esse adhibenda, fultus doctrinà *Galen.* *Meth. med.* minimè enim, pergit, sicuti medicorum nonnulli censent à parvis semper incipiendum auxilijs est, nec sicut illi dicunt, sentiendum, ista scilicet prius esse tentanda, mox si nihil profecerint aggradienda majora. Nam in morbis in quibus periculum non impendet, vera ea opinio est. Ast ubi moriturus aeger est, alienissimum est à ratione à minoribus inchoasse: nam sicut reliqua omnia ab *Hippocrate* tradita, ita illa quoq; sententia rectè est dicta, nempe ad ultimos morbos ultima prorsus remedia maximè valere.

Vomitus quamvis rarò in hoc affectu locum habeat, non tamen prorsus negligendus, imprimis si pituita hæret in primis vijs, & si dolor colicus accidat post assumptum cibum vel in stomacho

macho fluctuantem. Vomitus enim id quod viscosum, cras-
 sum & pituitosum, educit, nec copiosum collectum rursus in-
 testinis influere sinit, quod aliorum iterum dolorum autor exi-
 stat. Sunt autem ex vomitivis: *Semen Anethi, Atriplicis, ra-
 dix Asari, flores Genista, Aqua nucum viridium destillata, oleum
 Anethi, amygdal. olivar. dulc: Aqua tepida. & c: Syrupus Acetosae,
 oxymel simplex Scylliticum, Gum. Gott. lax. Vitrum & Flores Anti-
 mon. Sal. vitrol. vomitiv. Quercetani. Gilla Theopb. Flores Buty-
 ri, Sulph. Electuar. Sulph. Crollij. Aqua vomitoria. Rulandi. Mer-
 curius vita & c:* Hujus nostrae sententiae Autores sunt. *Alexan-
 der Trall.* qui docet loco saepius citato oportet autem non solum
 in ipso morbo vomitum ciere: sed etiam quando conquiescit
 id faciendum est. *Hercules Saxonia Pract. med. l. 3. c. 25.* Pro
 superanda, inquit, pituita opus est medicamentis revulsori-
 is, & maximè vomitorijs, hæc parantur ex jure alterato cum a-
 netho, aniso, addito oxymel. simpl. vel Scyllit. Hæc repetit
Prælect. Pract. part. 2. c. 30 de dolore colico. Huic sententiae fu-
 sius subscribit *Reinerus Solenander. consil. Medic. sect. 3. Cons. 28.*
 Consulendum patienti (laboravit dolore colico) vomitione et-
 iam aliquoties, ubi opus fuerit reciterata; ut pituita innatans
 ventriculo ejiciatur. Addit rationem: nam ea per alvum me-
 dicamentis purgare propter loca ibidem affecta non admodum
 securum videtur. Hæc adjungere libet *Amplissimum Forestum
 obs. lib. 21. obs. 7 Amatum Lusitanum* qui uxori cuidam in dolore
 colico exhibuit vomitoriū quod habuit *semin. anethi. raphan.
 ana ℥j, f. decoct. in li j aquæ & colat. adde oxymel. simpl. ℥ij M. t.
 vomitor.* quo assumpto pituitam crassam & viscidam evomuit &
 sanitati restituta est. Videatur quoq; *observat. 6. lib. 3. Augusti
 Thoneri.* Qui Præsuli cuidam canobij Ilnensis, Colicæ gravis-
 simæ obnoxio, saepius per os ingestis & per injecta clysmata e-
 vacuato corpore, non minùs dolore recurrente obtulit Emeti-
 cum Diasari Eernel. ℥ij cum hydromel. ℥iiij. hic postea unius
 horæ intervallo ingentem copiam humorum phlegmaticorum
 rejecit, desinente vomitu, sanitas stabilior successit, nec dolor
 amplius rediit.

H

Tem-

Tempus est ut ad externa progrediamur, quibus simul, dum attenuantia usurpantur, commodè ad partes laxandas uti possumus. Imprimis autem, hic locum habent duo à *Tralliano* commendata atq; laudata remedia: *Infessus & Balnea aquæ dulcis*. Aquæ enim infessus, inquit, optimum est horum medium, etenim affecta mitigat, curatq;. Præsertim autem conveniunt, si incocta fuerint: *fœnugræc. althea, chamemel. artemis. aneth. lauri fol. cumin. Sambucus*, & alia humoribus crassis discutiendis efficacia. Ante balnei autem ingressum omninò ut alvus prius emollienti Clystere laxetur studendum. Si consideramus naturam & proprietates balneorum naturalium, quæ Thermæ vocantur, & quatenus secum ducunt A . S . O , Bitumen &c. quorum permixtione acquirunt vim aperiendi, penetrandi, digerendi, resolvendi, discutiendi, emolliendi, abstergendi &c. summa cum utilitate si modo cum recta ratione & bono ordine adhibeantur, in colico dolore usurpari possunt. Et nostro tempore in magno usu sunt Thermæ Teplicenses, de quarum facultatibus & vero modo utendi consulatur *Casparus Schwengfeld. in Descript. Thermarum Teplicens. & Hirsfeldens. Job. Baptista Sylvatic. controvers. 65. Petrus Johannes Faber in Pallad. Spagyric. c. 17. Crato in suis consiliis* nobili cuidam colica pituitosa afflicto etiam consuluit, ut singulis annis semel in Thermis lavet, rationem addit hanc, si quid aliud, maximè Thermarum usus labefactatum calorem erigit. Hirsbergenses laudo sed Landecenses etsi calefaciant, multis de causis præfero. *Alexander Trallianus* de balneis his ita habet. Quod si in naturalibus quoq; aquis lavare velint magis adhuc curantur & in totum consanescunt, præsertim si fuerint sulphurata & bituminosa: ac ut ex ejusmodi aquis bibant ipsis concedendum. Habent enim vim abstergendi & expurgandi, si quid viscosum tum ventriculo, tum intestinis infixum deprehendatur, ac subinde restituunt, totumq; morbum prorsus persanant. Sic *Job. Petr. Lotichius lib. 4. observ. c. 6. obs. 2.* magistrum quendam equitum, difficili & diuturno dolore colico laborantem, frustra adhibitis remediis tandem Thermis exposuit. Ad externorum classem pertinent etiam *inunctiones ex oleo*

oleo amygdal. dulc. chamem. aneth. laurino, liliorum alborum o-
 leo Templino &c. *Zibethum* per se umbilico infricatum & in-
 unctum cum magno doloris blandimento juvare apud Auto-
 res reperitur. Rationem habet *Reinerus Solenander* Quod vis
 ipsius penetrans calorifica promptè se in intestina insinuet &
 quicquid nebulosum sit, discutiat ac dissolvat, quod humidum
 siccet, & mediocriter ita usurpatum calefaciat. *Hartmannus* in
 sua *Chymiatrica* jubet inungi umbilicum *Balsamo Apoplectico*
 cui admisceri possit gr. j. l. ij. *Zibeth.* aut *Zibeth.* cum oleo nu-
 cis moschat. express. Adhibenda quoque sunt fomenta humida ex
 decocto florum chamemel. melilot. semine fœnugraci, lini, rutæ,
 origano & aliis, quæ si calidioribus opus in vino coqui possunt
 vel potius spiritus vini camomill. rutæ, admisceri potest &c.
 Sicca quibus liqvata & attenuata, exsiccentur & discutiantur, ut
 sunt Sacculi ex milio, avena, sale, fursure, pulvere chamemel. ru-
 tæ, anethi, lauri. Homines inferioris conditionis solent tegu-
 lam vel operculum, aut lateres calefactos & linteo involutos
 loco affecto admovere. In hunc usum expolitur lapis Ophi-
 tes, qui foditur Mariæbergæ & vulgo Serpentarius dicitur.
 Consule *Schroder. Pharmacop. Med. Chym. lib. 3. c. 7.* *Reinerus*
Solenander in suis consiliis aliud fomenti genus, quo in Hetru-
 ria mulieres in omnibus doloribus ex frigidis humoribus utan-
 tur, ita describit: Accipiunt fila cruda, ut ea in Rhombum de-
 ducta sunt, istum manipulum ablatum condiunt multo cinere
 quercino, & affusa aqua, quæ satis est, coquunt tamdiu, donec
 mulieres filum in usum excoctum intelligunt. Exemptum, ex-
 cussum & leviter expressum applicant. Magnas vires huic fo-
 mento tribuit *Hercules Saxonie*, & dicit se vidisse inter cætera
 momento temporis curatos dolores ex glomere fili crudi ca-
 lentis ipsi ventri impositi. Conferunt etiam *cataplasmata* ex
malva, bismalva, farina lili, Seminis lini, fœnugraci, anisi fœni-
culi, cumini, cum oleo chamemel. rutæ, oxymelite &c. Cataplas-
ma Excellentiss. Dn. D. Schneideri Præceptoris ac Fautoris mei
plurimum honorandi.

℞. Rad. Altheæ ℥j.
 fol. malva

H 2

Flor.

Flor. chamomill.

violar.

melilot. ana M℞.

Sem. lini

fœnugrac. ana ℥ij.

Coque s. a. addendo

Farin. fœnugrac.

lini ana ℥ib.

Croci ℥b.

Ol. chamom. q. s. f. Cataplasma.

Huc pertinent Unguenta & Emplastra discutientia & evacuan-
tia, ut Unguentum de Arthanita, Agrippa, Emplastrum Emolliens
Ampliff. Foresti.

Rx. Ammoniacy in aceto dissol. ℥j.

Unguent. Dialth.

Empl. de melilot. ana ℥b.

Pulv. rad. bryonie

Iridis ana ℥b.

Pingved. Anat.

Anser.

Galline ana ℥iij.

Bdellii

Galbani ana ℥ib.

Ol. Irin. ℥ib.

Mucilagin. sem. lini

fœnugrac. q. s. addendo

Cere ℥iiij.

Therebinth.

Resina ana ℥ib. f. Ceratum.

Colica à flatibus suborta, iisdem remediis & eadem metho-
do curatur, quibus ea, quæ ex crassis & frigidis humoribus fa-
cta est, additis saltem flatibus discutientibus, & habito simul re-
spectu ad causam, à qua flatibus proveniunt, & ut alvus sit aperta;
utendum igitur primò Clysteribus ex emollientibus & alvum
lenientibus, de quorum materia supra egimus. Quæ autem fla-
tibus discutiendi vim habent vulgò *carminantia* dicuntur & ex
sim-

simplicibus. Radic. *Angel. calami ar. galanga, gentiane, Imperator,*
Iridis fl. Zedoar. Semen *Anisi, fœnicul. ameos dacu, cumini, Cina-*
mom. Herb. *abrotan. aneth. calament. dictamn. majoran. melilot,*
mentha, ocymum, serpillū, Origan. Galang. folia lauri centaur min.
caryophyll. bacca Juniper. lauri, macis, Cortices arantiorum, casto-
reum &c. Ex Compositis: *Decoctum carminativum, Electuarium*
de baccis lauri, species Diacumini, dianisi, Diacalamentæ, Dia-
galanga, Diatrion piperion, theriaca, mithridatum antiquum.
Ol. destib. anisi, fœniculi, carui, cumini, radic. angelic. caryophyll.
&c. Ex his igitur quædam per os assumuntur quædam per
 anum injiciuntur. Quemadmodum autem in causa pituito-
 sa Clysteres primas habuerunt, ita & in flatuosa, quod æq; mor-
 bus ejusq; causa potissimum in colo sint, & ea quæ per os assu-
 muntur teste *Galeno lib 5. M. M.* integris viribus ad inferiora vix
 pertingere possint; Clysteres autem hæc sine ulla molestia vel
 periculo perficere valeant, primum locum teneant, ex re esse
 videtur, præsertim, cum quæ per os sumuntur calidiora esse
 majoraque copia ingeri debent, si commodum ullum
 sint allatura; Hæc verò quia tenuium partium sunt, facile per-
 meant, pituitam colliquant, flatus excitare & malum malo ac-
 cumulare queunt. Tutissima ergò administratio & sanitatis
 citissima recuperatio in Clysteribus ritè apparatis consistit.
 Formulas adnectere supervacaneum esse putamus, cum pro cu-
 jusque ægri natura & constitutione, aliisque circumstantiis, a
 præsentis Medico ordinati ac præscribi rectissime possint. Præ-
 ter eumerata autem flatus discutientia ex præcepto *Hippocratis*
lib. 4. de diata. *Vini malvarici,* vel alterius potentis & aroma-
 tici lbj. vel etiam plus injici potest. Aut ex sententia *Galeni lib.*
2. ad Glaucon. eductis fecibus infundatur oleum aliquod tenui-
 um partium, quale est *rutaceum, laurinum aneth. amygdal. dulc.*
aut commune, in quo incocta fuerint medicamenta, quæ cum
 partium tenuitate vim calefaciendi habent, quale est, *cuminum*
femen apii, petroselini, fœniculi, anisi, Seseleos, dauci, ru-
ta & bacca lauri, & quæ simili calefaciendi facultate sunt præ-
 dita. Circa usum Enematum observandum, quod quantitas
 Clysterum flatus discutientium non semper ad communis cly-

steris molem, quæ libris plus minus describitur; accedere de-
beat; sufficiens ꝑviiij. vel ꝑx. nam ita diutius continentur effica-
ciusq; vim suam in intestina exerunt. Ex iis quæ per os assu-
muntur, laudatur ex supra positis *confectio ex baccis lauri* ꝑj.
aut ij. cum ꝑj vel ij *vini calefacti* exhibita. De *decocto chamamel.*
in aqua fontana, aut vino albo tenui, scribunt Practici, quod
in doloribus hisce leniendis, mirabilem habeat efficaciam, &
mirificum præstet auxilium, quemadmodum etiam *decoctum*
cumini per se, aut cum fl. chamam. Imprimis autem si illis ꝑj
aut altera ol. amygd. dulc. recenter expressi, vel in hujus defe-
ctu ol. commun. aut ol. sem. lini cochlear unum adjiciatur.
Olea enim præterquam quod anodyna sint latera etiam ventri-
culi & intestinorum ut habet *Galenus* impingvare, sua vi em-
plastica venarum oscilla obstruere, trahendiq; facultatem e-
nervare solent. Præterea efficiunt ut dolorem sedantia, frigi-
ditatem corrigentia, flatusq; discutientia medicamenta, citius
ad locum affectum penetrent, nec tam avidè à venis absuman-
tur. Exhibetur quoq; vinum generosum in quo flores cha-
mæ. Epithymus cum summat. thymi, semen sileris montani
anisi & id genus alia macerata fuerunt. Hinc vina factitia ex
calidis & discutientibus composita ut *vinum zedoariae*, *enula-*
tum anisatum & alia hic commendantur. Præstantissimum quo-
que remedium est *Pulvis radice Zedoariae* à ꝑj ad ꝑj. in jure vel
vino generoso propinatus, ut & aqua ejusdem cum aqua Ve-
ronicæ destillata. Veronica enim à *Johanne Cratone conf. 169.*
singulariter, quod à proprietate colicis medeatur, commenda-
tur, dum in jusculo gallinaceo cum ꝑꝑ *vini Malvatici* &
Myrrh. ꝑꝑ. decocta & clystere injecta, tum etiam in vino ꝑꝑ.
Myrrh. decocta, data & exhibita. *Idem autor* commendat *radi-*
cem Imperatoriae, quam cyatho vini imposuit & singulis diebus
Baroni cuidam generoso ante cœnam haustum dedit, summa
cum doloris remissione. Multis etiam insigniter profuisse le-
gitur *Castorei* ꝑj. vel ꝑꝑ. dissoluta in vino cum paucis cinnamo-
mo & croco. Efficacia quoq; sunt olea destillata supra addu-
cta, in die ad guttam unam vel alteram in jure vel vino exhibi-
ta, vel cum Sacharo in formam Rotularum redacta. *Querce-*
tanus

*tanus in suo Diaterico ruricolis & pharmacopais longè remotis præscribit oleum ex nucleis nucum juglandium siccis expressum, si-
ve solum, vel cum vino generoso usurpatum. Hæc sic admi-
nistrata & si opus fuerit repetita ut plurimum integram sanita-
tem restituere solent. Sin autem affectus sit contumacior,
aut pituita, ex habitu totius corporis in intestina defluat: Phleg-
magoga moderatè purgantia, præparata & habilis reddita pi-
tuita præscribi & ordinari possunt quorum materia ex præce-
dentibus huc erit transferenda.*

*Diaphoretica, peractâ humorum superflue redundantium
diminutione, & præmissâ universali purgatione, non sunt ne-
gligenda. Hæc enim seu intro sumta, seu foris adhibita, atte-
nuando & detergendo, resolvendoque non solum obstructas
corporis humani vias aperiunt, sed obvios etiam humores in-
cidunt digerunt ac vel sensibiliber vel insensibiliber expellunt.
*Zacutus Lusitanus Histor. Medic. Princip. l. 4. de diaphoreticis scri-
bit, illa in dolore colico in discutiendis flatibus strenuè suo
fungi officio. Et à Carolo Pisone Sect. 4. de morb. infim. ventr.
à colluv. serof. cap. 2. observatum est: Sapissimè dolores hosce à
Iudoribus maximè quiescere & averti. Sunt autem ex nume-
ro Diaphoreticorum: Radices Apii, Feniculi, Petroselini, Bar-
dana, Tormentilla, Pimpinella, Zedoaria, Angelica, Corticis Sam-
buci, Ebuli Dulc. amara, Radix Sarsæ Parilla, China Lignum Gva-
jac. Sassafras, Terra lemnia sigillata. CC. crudum, CC. ustum, CC.
Philosoph. præpar. Magister C. C. Sal. C. C. Decoctum atq; Extr.
ligni Gvajaci, Sarsaparill. Essent. Sassafras, Spir. Sassafr. Spir. ☉.
Spir. theriacal. mixtur. simpl. antimon. diaphor. ☿. aurat. Bezo-
art. miner. simpl. Bezoart. ☉ ☽ &c. Vinum ligni Gvajaci mirum
in modum extollit Amatus Lusitanus Curat. medic. cent. 1. curat. 32.
& dicit, quod hoc vino pro hac domanda ægritudine, nihil san-
ctius aut divinius sit, ita autem parare jussit:**

*Rx. Ligni Gvajaci, noviter elimati, nihil nigri habentis,
quod recens sit oportet, nam aliàs satius est,
multum nigri possidentis accipere. ℥x.
Corticis ejusdem ligni gummosi pulverisati ℥ij*

Per

Per 14. horas madefacere finito: deinde vero ad lentum ignem
ebullire ad medias finito, quod vinum percolatum & ab scobe
illa depositum in olla minori decem libras continente injicito,
cui adde

herb. hyssopi

pulegij

anethi ana fasciculum unum iterum ad ignem
bulliant, donec maneant libræ septem, facta tandem colatura;
vinum remanens, primum dicitur, quod syrupi loco in aurora
pondere octo unciarum exhiberi potest. Commendatur præ-
terea aqua ex radice *Zedoaria* cum baccis sambuci parata. Cu-
jus cochlear. j vel ij sudorem potenter movet & flatus dissipat
Autore Cratone.

Extrinsicus varia conducunt, cum primis autem parari pos-
sunt fomenta & sacculi è floribus *Chamem. summitat. aneth fol.*
calamintb. rut. milio, sale; sem. fenugrac fol. lauri, additis pene-
trationis causa gut. aliquot oleorum stillatitiorum, qui per se,
vel vino calente irrorabi, calidi venri applicentur. Pariter li-
cet uti inunctionibus ex oleis supra positis. Huc quoq; perti-
nent *Emplastr. de baccis lauri, de Melilat. Unguent. Agrippæ. Gū-*
miracamacacæ & Garrannæ Emplastri modo imposita. Sum-
marum virium censetur *Galbanum* cum Spiritu Therebinth. di-
gestum & destillatum & extrinsicus illitum. *Consul. Schröder.*
Pharmac. Med. Chym. lib. 4. class. 2. Olei Saponis gut. vj. umbili-
co cum gossipio impositæ, maximè contra coliam flatulentam
valent. Hujus olei præparationem vide in *Instit. Sennerti lib.*
5. part. 3. sect. 3. c. 6. vel R. Stercoris caballini recentis quantum
satis est, & cum oleo lini, chamamel. aneth. fecibus olei commun.
aut cum vino & flor. pseudonardij formetur *Emplastrum ad ignem*,
admoveaturq; loco dolenti quam fert calidissimè. Huc per-
tinent *lateres calefacti*, item *lapis ophites* supra proposito modo
impositus; similem usum habere censentur *asserquerrus* calide
impositus & *panis è furno calēs* applicatus. Valet quoq; in hoc ca-
su si cingulo partes abdominis constringantur, ut habet *Hart-*
mānus in Praxi chymiatrica, quādo scribit: *Quod si nec flatus di-*
stendentes expediūtur loco amygdal. dulc. exhibe sp. Therebin-
thinæ

thinae ʒj. ad summum, postea arctissime cum fascijs liga Ven-
trem (mit einer Handquelen 3. mahl umb den Leib gezogen
von 2 starcken Personen) & flatus omnes dissipabuntur. Sunt
& infinita alia non sine ratione huic malo inventa remedia, ut
balnea, infessus, Cataplasmata & alia, quæ partim su-
pra adduximus & huc conferenda, partim brevitatis studio o-
mittimus.

Sidolor proficiscatur ex humoribus biliosis calidis & a-
cribus, refrigerantibus & humectantibus illi occurrendum est.
Et ut in omni Colica eò prospiciendū ut alvus sit libera & flui-
da, ita & in hac colicæ specie maximè est necessarium, hoc au-
tem perfici potest, si refrigerantibus humectantia & evacuantia
adduntur. Refrigerantia quæ hic conferunt ex simplicibus sunt:
Herb. intybum acetosa, portulaca, myrtus, malva, lactuca, spinachia,
brassica, flores rosarum, bormginis, buglossæ, passule majores & mi-
nores, cerasa, fraga, mespila, ribes, berberis. Semina 4. frigid. ma-
jora & minora, hordei, acetosæ, coriandri aceto preparat. Rad. Ci-
chorij, acetosæ, asparag. tormentill. Glyzyrrhica, nymphae, serum
lactis. C. C. lac reperfactum &c. Ex compos. Aq. viol. ros. frago-
rum sine vino. acetosæ, acetosel. Cichorij. Decoct. hordei, sant. alor.
jus pulli in quo Endivia, lactuca & brassica cocta. Syrupi acetos. citr.
acetos. ceras. ribium. berber. oxysachar simpl. Julepus rosarū, violarū,
&c. Uno verbo refrigerantia stomachica. Acutissimus Capiuaccius
singulariter probat medicamentum compositum è violis, po-
mis, lactuca, nymphaea vel sine Sacharo vel cum sacharo. Conve-
nit hic quoq; secundum Practicos potus aquæ frigida, quo
tamen circumspectè utendum & tantum illis quiviribus robu-
stis sunt exhibendus, uti eruditè monet *Amatus Lusitanus*. Cu-
rat. med. cent. 7. curat. 21. Aquam, inquit, colica affectione la-
boranti dare, non cujusvis trivialis medici est, proinde cave-
ant artem medicam exercentes: dare etenim frigidam copio-
se coli dolorem patientibus, qui jam diu multis & calidis reme-
diis, sed frustra usi sunt, ut non periculosum, præsertim valdè
stientibus, ita memoriæ hic relinquo. Usi autem sunt aqua fri-
gida non inferioris subsellii Practici. *Alexander Trallianus* glo-
riatur, se aqua frigida è toto biliosum dolorem sanasse. Ad
hæc,

hæc, ait, frigida aqua usus sum, in quibus vires robustas, & principales particulas illæsas deprehendi, ac seio levasse me omnino dolorem, & totum morbum ne amplius reverteretur prohibuisse. Hujus quoque observationes habemus apud prænotatum *Lusitanum Cent. 1. Curat. 2.* in uxore cujusdam Centurionis Genuensis ex colico dolore intensissimo decumbente, cui aquam frigidam bibendum tradidit, quæ exhausta, dolor subito incatamenti instar levatus fuit. Sic *Curat. 58. ejusdem Centuriae* Juveni cuidam viginti annorum, non solum gelidam aquam in potu concessit, sed insuper etiam pannum lineum frigida aqua immersum, ac manu pressum umbilico admoveere jusfit, quibus paucis adhibitis intra triduum sanus factus est. Simile exemplum habet *Centur. 7. Curat. 21.* Utilissimus in hoc casu censetur, Clyster qui fit ex lacte caprino, cassia, oleo communi vel butyro, quibus addendum parum Electuarii hieræ, mellis violacei & salis nitri. Hisce præmissis & aliquoties repetitis si opus, purgantia per os post præparationem humorum, Syrup. granator. limonum endiviæ &c. commodè & utiliter exhibentur. Cujusmodi hoc in casu sunt: *Syrup. rosar. & violar. solutivi. Electuar. diaprun. Solutiv. Tamarindi, manna, Rhabarb. Pilul. ex aloe. Hiera picra, Electuar. ros. lax. & manna vel cassia dissoluta in aqua hordei, aut decoct. prun. dulc. &c.* Ne autem aliquem offendat, quod inter alia etiam posuerimus Hieram picram, tanquam medicamentum calidum & huic affectui minimè commodum; Ille sciat bilem & humores acres interdum intestinis pertinaciter inhaerere, ita ut abstersione nobis opus sit, ad quem usum Hiera picra valdè est solennis, probè enim lentos humores intestinis adhærentes eluit. Ne autem vi calidorum patiens lædatur, cum refrigerante aliquo est exhibenda, aut secundum *Capivaccium* Apozema refrigerans aut aqua hordei, vel *Cichorei* post eam exhibenda. *Celeberr. Sennertus* nobis commendat multiplici usu probatum oleum amygdal. dulc. si scil. dissolvantur in juris pulli, in quo flor. chamæ. Pugil. j. ebullierit s. q. mannæ ℥β vel ℥j. coletur & addatur ol. amygd. dulc. recenter expressi ℥iβ vel ℥ij. Huic adstipulatur *Schroderus in Pharmacop. Med. lib. 4. class. 1.* oleum amygd. dulc.

dulc. ait, lenit. maturat, anodynum est, ususq; præcipui in colico ac Nephritico dolore mitigando, propinatum dos. ℥j. vel ℥ij. cum manna, vel clysmate infusum. *Vid. quoq; Quercetanus in suo Diætetico.* Non minus etiam prodest *ol. olivarum* recens in quo flor. ros. solutivarum infusi fuerint cum jure mercurial. & rad. althææ. Ubi verò alvus est liquidior & Dysenteria ob affluxum bilis & humorum acrim, siquidem Dysenteria plerumq; à bile flava incipit, metuenda sit, jubet *Galenus*, alicam additis granis mali punici coquere, aut decoctum rhois obsoniorum, austeros fructus & alia adstringentia exhibere, quæ videri possunt apud Practicos in fluxu alvi.

Extra subductà alvo, venter inungi potest, *oleo rosar. cum mucilage Seminis lini, ol. violarum, amygd. dulc. malv. alb. chamomil. lil. albor pingved, Gallin. medul. cruris vitulini.* vel adhiberi possunt Cataplasmata ex *decocto althææ, parietar. flor. chamem. bac. Junip. &c.* *Crato* ait se felici successu umbilico adhibuisse destillatum ex Galbano, baccis lauri & gummi Elemi, de quo consulatur *Consil. 172.* ut & *Sennertus Instit. libr. 5. part. 3. Sect. 3. c. 6.* Laudantur quoq; balnea aquæ dulcis, observatis tamen circumstantiis & consentientibus viribus. Comprimis autem conveniunt ætate vigentibus & calidiore temperamento præditis. Reversi à balneo non statim bibant vinum, sed ejus loco cremorem ptisanæ aut aquam tepidam. Utile esset, habet *Trallianus*, si in totum vino abstinere possent, sin autem nolint, eo quod ex toto vini abstinentiam ferre nequeant, concedendum ipsis tenue & aquosum.

Jam ordo causarum postularet, ut etiam Curationem Colicæ ab humore melancholico & scorbutico ortæ instituere-
mus; verum cum, uti supra de causis ex mente *Foresti* diximus, iisdem præsiidiis quibus pituitosa curetur, nisi quod evacuantiæ & digerentiæ debent esse melancholiæ appropriata, ideò ne actum agere videamur, lectorem benevolum ad curationem Colicæ pituitosæ ablegatum volumus. Quod verò remedia Melancholica concernit diligentius videri possunt penes viros in re medica meritissimos & Experimentissimos *Gregor. Horstium in tract. de Scorbuto, & Celeberrim. Sennertum Prax. lib. 3. part. 5.*

Sect. 2. cap. 8. Huc enim omnia aut pleraque afferre, non nisi magni laboris futurum esset.

Si dolor *ab Inflammatione fiat*, eadem curatio instituat, ut in aliarum partium inflammatione, sanguis nimirum affluens, à parte affecta avertendus, ejusdem fervor temperandus, ac id quod influxit discutiendum. Priori indicationi satisfacit omnium intestinorum unicum & commune remedium Venæsectio. Quæ quando, quomodo & ubi secunda, supra in Cheirurgia diximus. averso sanguine repellentia & refrigerantia, sive per os, sive per clysteres, sive per inunctiones, sive per Cataplasmata id fiat adhibeantur. Catharticis dum morbus viget, ne ducant ad partem affectam, abstinendum, declinante verò morbo ipsa probantur, quia excrementa educunt & aliquatenus inflammationem solvunt. Locum hic habent ea, quæ supra de dolore colico à bile citra inflammationem, sunt proposita, excepta frigida aqua potione, quæ internis inflammationibus nocet. Ut monent ex *Hipp. 4 de vict. rat. in acut. tent. 22. Sennertus, & Johan. Riolanus de morb. intestin. c. 42.* qui etiam de hac curatione fusius consulti possunt.

Curatio doloris Colici à *calculo* consistit in lubricantibus & expultricem irritantibus: Quæ à *vermibus* in necantibus & illos ejicientibus. Quæ cum rarò contingant & limites brevitate etiam transgrediantur, illorum curæ videri possunt penes Practicos, quibus casus hirari contingere, quorum longum catalogum habet *Schenckius in obs. Medicinal. lib. de Excrementis.*

Progressum facimus ad Dolorem Colicum, qui *ab obstructione & ex induratis fecibus* oritur. Ubi primus scopus est, ut obstructio tollatur, emollire ergo & humectare debemus, quoniam calida & sicca intemperies intestinorum plerumque hisce conjuncta, repetenda igitur sæpius erunt Enemata aut purgationes. Quoad intrinsecus assumenda probantur, *Jura pingvia, jus galli decrepiti sale & anetho repleti*: hoc si secundum *Trallianum* cum eo *Polypodii* ℥j. coqvatur, magis adhuc alvo du-cenda erit. Si *vinum & mulsa* adjiciantur, multò suavius & ad alvi dejectionem efficacius evadet. *Oleum amygd. dulc. butyrum, mucilagines althææ, matvæ, sem. lini fœnugræc. &c.*

Pruna

Pruna Brunensia, quæ in Moravia ita vocantur, ad alvum ciendâ ipsâ casia, pulpâ efficaciora quidam expertus est. Sic refert quoque *Schenckius*, quosdam doloribus Colicis & alvi obstructione detentos, ex magna prunorum recentium commestorum copia solutos fuisse; aliisque idem ex uvarum recentium larga commestione accidisse. *Trallianus* de hoc dolore ita sentit: Eos verò qui ob stercoreis duri obstructionem colico dolore vexantur multo hydrelæo potissimum & multa curare atque eadem propinare ipsis conandum est, ita namque stercus quod exsiccatum jam induratumque fuerit ex continuo injectorum usu humidum evadens ad infernas partes delabi & excerni potest. Ceterum, in hoc malo contumaci ubi obstructio perseverat, adeò ut fecum metuendus sit vomitus, pro illo cavendo non improbandi videntur, qui utuntur *argento vivo*, per os exhibito, quod ob gravitatem suam descendit, fecumque feces educit. Sic legimus apud *Schenckium* de nobili quodam, qui, cum nullis remedium à doctis Medicis præscriptorum machinis, doloris colici acerbitate liberari posset, tandem Germani cujusdam amici sui consilio; haustus olei amygd. dulc. sine igne extracti ℥iij. cum vino albo & aqua parietariæ mixtis, deinde devorata glande plumbeâ argento vivo illitâ eademque mox ano redditâ, cruciatu colico plane liberatus fuit. Sic *Henricus ab Heer*, *¶* Cuiusdam ebrioso dolore colico cum alvi omnimodâ suppressione laboranti consuluit, ut assumeret argentum vivum crebro per corium transitu purgatum. Et certò affirmat, sæpe vidisse hoc sine noxa, momento citius, e ductis fecibus obviis per intestina transisse, ne autem interanea frigore argenti vivi lædantur, statim Clysterem ex puro cretico vino injicere jubet. In eodem consilio, etsi alii in hoc casu aureas argenteas; aut etiam si illæ desint, plumbeas describant, svadet & extollit argentum vivum, quod pilis omnibus expeditius & velocius, intestina percurrat & perpurget. Quod si nec hæc valida proficiunt, confugiendum est ex præcepto *Magni Hippocratis Sect. 7. aph. 80.* ad extrema ac violentissima, & quidem hoc in casu ad illud auxilium, quod ab *Hippocrate lib. 4. de morb. c. 15.* inventum, ab *Alexandro Tralliano* approbatum, & ab *Amato*

Lusitano cent 1. cur. 100. perfectius elaboratum ac *Cent. 4. Curat.*
54. & 95. feliciter applicatum est, quod ita se habet: follis fabri-
lis, quo passim ignis accenditur, optimè concinnatus ano indi-
tur & eo flatus pro ampliandis intestinis, in ventrem immitti-
tur: quo extracto, infusum emolliens per clysterem subito
injici debet, quo stercorea illico dissolvantur ac colliquantur &
demum educantur. Clysteribus verò hisce, semper admiscen-
dum *Sal gemme*, quia juxta *Forest. ob. 9.* peculiari vi dura ster-
cora dissolvit. Exteriùs applicari possunt, *butyrum, oleum amygd,*
adipes, fel bovis, Unguentum Agrippæ de Cyclamino &c. *Amatus*
Lusitanus format Emplastrum ex stercore caballino recenti ad
ignem in frixorio, adjectis olei communis fecibus, semine Pseu-
donardi, lavendulæ & loco dolenti admovent. Probarur etiam
Linimentum *Reineri Solenandri Consil. Medic. Sect. 3. conf. 29.* um-
bilico illitum quod componitur Ex

Ol. amygdal dulc. recent.

Pingued. anserini.

Butyr. majal.

Unguent. dialthæe ana ʒij.

Colocynthid. gr. xvj.

Salis ʒij.

Spec. Hieræ simpl. ʒj.

Diagryd. gr. iiij. Misce Pro Linimento,

Quod spectat curationem doloris colici, qui interdum ob
meatus bilarii obstructionem oritur, & quem Ictericia comitari
solet, illa est facilis & consistit in remotione causarum obstru-
entium. Et cum de illa in disputatione nostra *de Ictero flavo*
Sub Præsidio Magnifici Dn. Rectoris, Dn. Patroni & Promotoris
mei ætatem venerandi, superioribus annis habitâ, actum sit, ean-
dem hic repetere super sedemus.

Tumores coli quibus interdum afficitur quod attinet, &
quidem inflammationem, de illa supra egimus. Cancer verò
& Scirrhus, cum in ejusmodi partibus hæreant, quæ commo-
dè excindi vel exuri non possunt, & licet secentur aut urantur,
ulcera tamen cicatrice induci nequeunt, curationem vix aut
admodum difficilem admittant, sed debent per mitigantia tan-
tùm

tum remedia, vitam longiorem, minusq; moleſtam conceden-
tia, demulceri. Uti *Hippocrates* de illis *ſect. 6. aphor. 38.* ita ſcri-
ptum reliquit: Quibus occulti cancri adſunt, non juvare me-
lius, curati enim citius intereunt, non curati verò longius vi-
tam trahunt. Unde vulgus occaſionem dicendi cepit: opti-
mam eſſe medicinam, medicinam non uti. Conſule *Celeb. Sen-
nert. Prax. lib. 5. Part. 1. c. 20.*

Jam tempus eſt ut ad ea veniamus, quæ inteſtina robo-
rant & in ſtatu naturali conſervant ac reliquias reſolvunt:
hujus generis in cauſa frigida ſunt. *Theriaca, mithridat. Syrup.
de abſynth. mentha, cortic. citr. Maſtichini. de Stæchad. compoſ.
Conſerv. abſynth. menth. hyſſop. Spec. aromatic. roſat. caryophyl.
Diagalanga, diacymmin. diacinnam. Diatrion pipereon, aroma-
tic. roſat. dianiſi, roſat. novel. Tragea aromat. Stomach. virid.
groſſa Auguſtan. Condit. Acori, Zingib. nuc. moſib. Vinum ab-
ſynth. Spirit. Oli, qui à *Libavio* ſingulariter in colicis doloribus
cõmmendatur, ut videre eſt in *Ciſta Epl. medic. Hornung. Ep. 3.
Spiritus O.* Qui intolerabiles cruciatus & dolores conſeſtim
non ſolum ſedat, ſed & diſcutit & reſolvit, recta ratione uſur-
patus juxta *Croll. Baſil. Chym p 154. violatus, roſatus, Elixir Oli,
Elixir proprietatis Paracelſi, Pulvis ſtomachalis Quercetani ſe-
quens.**

Rx. Rad. aronis præpar. ℥ij.

Pulv. rad. acori vulg.

Pimpinell ana ℥j.

Ocul. ℥ ℥℞.

Cinnam. ℥iij.

Salis abſynthi

Junip. ana ℥j.

Sach. roſat. q. ſ. conficiatur Pulvis guſtui gratus.

Tragea ad Colicam ejusdem. Pulvis contra Colicam. *D. Kolreu-
zeri, D. Schalleri &c. D. Georg. Belzar.* In cauſa calida Syrup.
*granat. limon. roſ. viol. Conſerv. viol. roſ. nenuph. borrag. rad. bu-
gloſſ. Spec. Diarrhod. Abbatis, Diatrion ſantal. Diamargar. fri-
gid. Electuar. ex acetofa &c.*

Hicce

Hisce annumeranda censemus, quæ ab Antiquis & recentioribus nonnullis, pro specificis & occulta proprietate agentibus venditantur. Nos enim cum Cel. Sennerto dubii hæremus, An in Colica quæ à causis manifestis ortum habet, dentur medicamenta quæ peculiari & occulta proprietate, dolores colicos sanent? Nam causa hujus effectus, ex qualitatibus manifestis reddi potest; Alia enim illorum habent vim attenuandi, abstergendi, & nitrosi quid secum ducunt omnemque vim suam à sale obtinent, Alia ob similitudinem quandam vim & facultatem intestina corroborandi possident, atque ita non immediatè colicæ profunt. Ne autem Disputatio nostra alicujus defectus accusari queat, placuit præcipua nonnulla, ex mente tamen & experientia aliorum Medicorum adducere. *A Galeno lib. 10. de simpl. med. facult. cap. de Stercoribus*, laudatur *stercus lupinum album*, quod non in terram decidit, & æstate in spinis herbis & fruticibus repertum est, & datur intus à ℥ss. ad ℥j. cum pauco sale vel pipere in vino albo, tenui vel etiam aqua; Foris verò llibus agroti in vinculo facto ex lana ovis à lupo laniatæ vel ex pelle cervinæ, appensum. *Intestinum lupi, galericæ seu alauda pulverisatæ*, hæc enim tosta, inquit *lib. de Theriac. ad Pisonem c. 7.* si quis vescatur colicos dolores mirificè tollit. *C. C. præparat. lumbrici terrestres, talus suillus, intestina gallinarum* tosta ac trita & à ℥j. ad ℥j. in vino vel aqua ratione causæ frigidæ vel calidæ propinata & exhibita. *Amatus Lusitanus Curat. cent. 3 curat. 12* multis laudibus extollit Intestinum lupi, quando ita scribit. Nobilis Romanus, qui propè Capitolium habitat, colica affectione gravissimè torquebatur, ad quem plus minus, quinque vel sex Medici invisendum venimus, contra quem dolorem cum multis & selectis medicamentis usi essemus præcipuè per clystma injectis, nullum præstantius aut divinius, remedium pro eo propulsando invenimus, quam lupi intestinum, in pollinem enim redactum & vino generoso exceptum ac calidum epotum, brevi opus suum complevit & ipse æger sanus evasit. Curent igitur, paulo post, Medici intestinum hoc apud Pharmacopolas semper ut habeatur. *Lysius Medicus* quidam apud *Galen. lib. 10. de simpl. facult.* dedit *stercus galina*

lina (pabulo sicciore nutritæ addit *Weckerus*) iis qvi diutino dolore vexati fuerunt, ex œnomelite, aut ejus loco ex aceto aut vino aqua diluto. *Weckerus in sua Syntax. lib. 11. part. 2. Stercus equinum*, mistum cum vino ac per pannum colatum dat infirmo, ad vitandam autem nauseam addit cinnamom. & Sacharum. *Idem* commendat *tunicas interiores ventriculi Erinacei*, masculi quidem in viris, foeminae in mulieribus adjectâ tertîâ parte eorum quæ incidunt, detergent &c. *Rodericus à Fonteta in suis consultat. consult. 57.* accipere jubet testiculos equorum castratorum, & eos vino generoso optimè lavare, & in furno non multum calido ne comburantur sensim exiccare, & usui servare, deinde tempore usus ʒj. in pulverem reducere cum ʒß. sem. anisi & in jure vel vino exhibere, tribus horis ante cibum. Hoc remedium, tanquam expertissimum, & ad dolores tam curandos, quam præcavendos, & quod à proprietate substantiæ suam operationem habeat, & in seipso expertus fuerit de prædicat. Siquidem hoc *Tom. 2 consult. 81.* repetit, illiq; addit Pulveris Spongiarum quæ reperiuntur in rosis sylvestribus ʒß. Florum item secalis pulverisat. ʒj. cum vino, & dicit: hæc medicamenta aliquando magnum ac mirum effectum parere, quoties scil. non magna est plenitudo, nec multi fluunt humores. *Extrinfecus* quidam gestant *intestinum lupi* instar cinguli, quidam *cingulum pellis lupi*, quidam *stercus lupi* nucula perforata inclusum atqve è collo suspensum, ita ut ad ventrem perveniat. *Cardanus l. 18. subtil.* testatur, umbilicum infantis nuper nati recisum, paululum in argentum aut aurum inclusum, cum modico sale alligatum & gestatum, ut carnem tangeret, multis, se vidente, profuisse. *Autor libri de remediis paratu facilibus*, qvi Galeni nomine circumfertur, certò affirmat, si colico dolore vexatus dormientem canem ex somno excitaverit, & locum in quo dormiebat, perminxerit, moriturum canem, & colicum dolorem mox dispariturum. Plura alia videri possunt penes *Alexand. Trallianum libr. 10. c. 1. sub titulo de Amuletis*, nos illa quia cum superstitione, quæ Christianos non decet, juncta videntur, amicæ brevitatis causa omittimus, & tutius esse putamus, uti ejusmodi auxiliis ubi ratio manifestior cum experientia conjuncta est.

K

Re-



Restat adhuc ultima Indicatio Vitalis scilicet, cui satisfacimus ex *Fonte Diatetico*, ex quo omnibus ante enumeratis compar victus ratio desumenda est. Siquidem secundum *Hippoc. 6. Epidem. Sect. 8.* Diætam negligere vel perspectam non habere, calamitatis plena res est. Et *Galenus* non solum Medicis, sed & omnibus etiam Medicæ artis ignaris ut certam victus rationem observent seriò suadet, quando *6. de Sanitate tuenda ita scribit*: Omnibus communiter illud svasum velim, præsertim qui, tametsi medicæ artis sint ignari, cogitationem tamen habent exercitatam, ne veluti vulgus, ita ipsi quoque pecorum ritu victus ratione utantur: quin potius usu explorent, quinam ipsis cibus potusve sit noxius, quæ præterea quantaq; mutatio. Ita enim fiet ut in paucissimis opera Medicorum indigeant, quousque sani fuerint. Quid? *Fuchsius Instit. Med. l. 1. S. 1. cap. 8.* expressè docet: Diætam potissimam Medicinæ partem esse, sine qua reliquæ duæ partes, quæ curandis morbis præsent, consistere, suoque munere fungi nequeant. Quamvis verò Diæta præcipuè significet victus rationem quæ suscipitur edendo & bibendo: tamen etiam reliquæ res non naturales ut sunt *aer, somnus & vigilia, motus & quies, Excreta & retenta atque animi pathemata*, ad eam quoque pertinent, docente *Celeb. Sennerto Instit. lib. 5. Part. 2. Sect. 3. c. 2.* Ideirco doctrinam illius secuti, de omnibus simul hic quoque agemus, ita tamen, ut hæc omnia, licet causæ colicæ admodum variæ & diversæ sint, quæ etiam variam & diversam victus rationem postulerent, præcipuis ejus speciebus frigida & calida, ad quas reliquæ facili negotio reduci possunt, applicemus.

Quare in *Colica frigida* AER sit calidus & siccus. In calida ad frigiditatem inclinetur. Si non natura talis est arte inpersione super pavementum *flor. ros. bugloss. bornig. partulac. nymph. &c.* paretur & alteretur.

CIBUS in *Colica frigida* in principio sit pareus, postea offerendi cibi boni succi & facilis concoctionis, ac attenuantibus & discutientibus condiantur. Ex genere frumentorum eligatur panis neque aridus neque ponderosus & aqvosus sed benè coctus. Ex genere carniū. Caro animalium juniorum, vitulorum, hæduorum, gallinarum, perdicum, tarturum

rum, columbarum juvenum, Phasianorum &c. Vitentur in
aquis viventium, item crudi crassi, viscidi, & malæ concoctio-
nis. *Ex genere olerum* sit fœniculum, apium, asparag, Petrole-
linum, in jure cocta. Sampfuchus s. Amaracus, Serpillum, thy-
mus, satureja, puleg origanum modice & in exigua quantitate
sumta. Vitandus leguminum usus, excepta Ptisana, quæ cum
lappato in eo colliqvato commoda existit secundum *Ætium*.
Ratione Quantitatis omnia moderata existere debent, nec in
una mensa multa fercula, variaq; ciborum obsonia offerantur;
ne ventriculus in multis cibis concoqvendis fatigetur. *Ratio-
ne ventriculi & corroboracionis gratia* addi possunt Aromata,
piper, galanga, nux molchata *Zz.* Cinamom. Caryoph. Spica,
absynth. mentha, macis, calam. aromat. &c. *Galenus* maxime
commendat allium, quia flatus discutit & minime sitim gene-
rat: hinc rusticorum Theriacam appellavit.

POTUS sit cerevisia probe cocta & defecata, vinum sit al-
bum, tenue, pellucidum, mediocri ætate, tenuium partium &
adstrictionis expers. Ex vinis factitiis præstantissimum judica-
tur juxta *Trallianum*, apiatum, anisatum, absynthites, menth. è
baccis lauri. &c.

Exercitium sit moderatum ante cibum magis prodest,
quam à cibo. Juxta *Trallianum* Motus & omnis exercitatio in-
signiter iis conferunt, qui diutius tali morbo laborarunt & fre-
quentius eo corripuntur, sive pedibus sive per equum sive et-
iam navigio movere corpus velint. Ratio est, quia hæc omnia
extenuant, discutunt, & totum corpus excrementis liberum
reddunt.

SOMNUS & VIGILLÆ, si modum excefferint malum, do-
cente *Hipp. Sect. 2. aph. 3.* quare si vel modum excedant, vel defi-
ciant, ad mediocritatem reducenda sunt, naturæ enim integri-
tas in mediocritate consistit ut habet *idem aph. seq.* Si in aliquo
affectu necesse est ut alvus aperta teneatur, certè in colico do-
lore maxima cura opus est. *Alvus* igitur quotidiè officium faci-
at, imprimis à somno, idq; si non sponte, enemate domestico
vel glande provocetur. *MOTUS Animi*, ut sunt Ira, mœror,
tristitia, gaudium magnum & inopinatò obortum studiosè vi-
vitan-

vitandi, cum perniciosi sint & varias in corpore excitent mutationes: proin potius indulgendum lætitiæ, rebus Musicis & aliis cor exhilarantibus, ita tamen ne modum supergrediantur.

In *Colica calida* omnia contrario modo se habeant. *Cibus* igitur sit tenuis & refrigerans, boni succi & qui non facile corrumpatur, & elixis magis æger utatur, quàm assis. *Ex carnibus* conveniunt caro vitulina, hœdina, porcellorum, pullorum aviculorum &c. *Forestus ex Tralliano* commendat carnem Erinacei, ut quæ præterquam quod contemperet, refrigeret, præterea etiam stomacho grata sit, alvumq; & urinam moveat quibus hoc in casu nihil sit præstantius. *Ex oleribus*, ptisana, intybus, cichorium, lactuca, plantago, cum aceto vel paucò vino granatorum. Omne pomum quod refrigerat & humectat utilitate sua haud caret. Caveat æger à dulcibus, melle, saccharo, lacticiiniis ut & à cucurbita, quæ naturali quadam proprietate intestino colo adversatur. *POTUS* sit aqua cocta, aqua hordei, cremor ptisanæ. Si vino ægri abstinere possent, immunes ab accessione erunt, sin minus parcè bibatur, & tale quod malum hoc exasperare non potest, ut est vinum tenue, album lymphatum. *Somnus & vigilia* hic quoq; modum non excedat. *Excretiones alvi* quotidie respondeant laborandum est. *Exercitiis* gestationibus, omniq; motu multo & valido abstineant, nam ob vehementiora exercitia, humores acriores redduntur. *Animi perturbationes* omnes vitandæ præsertim ira & mœstitia; contra animi alacritas & serenitas, gaudio, jocis, & musicis concentibus concilietur.

Hæc breviter de *dolore colico*, qui ab humore frigido viscido & pituitoso, flatibus nec non calido & acri, tanquam frequentissimo oritur, tam quoad Theoriam quàm Therapiam dixisse sufficiat. Qui plura desiderat, adeat Practicorum Observationes & libros, ex quibus ea quæ nos brevitatis gratia omisimus haurire potest. Hic enim omnia percurrere magni laboris futurum & nimis longum foret; nec omnibus & perquam paucis datum est. Censore *Galeno lib. 1. simpl.*

facult. c. 12.

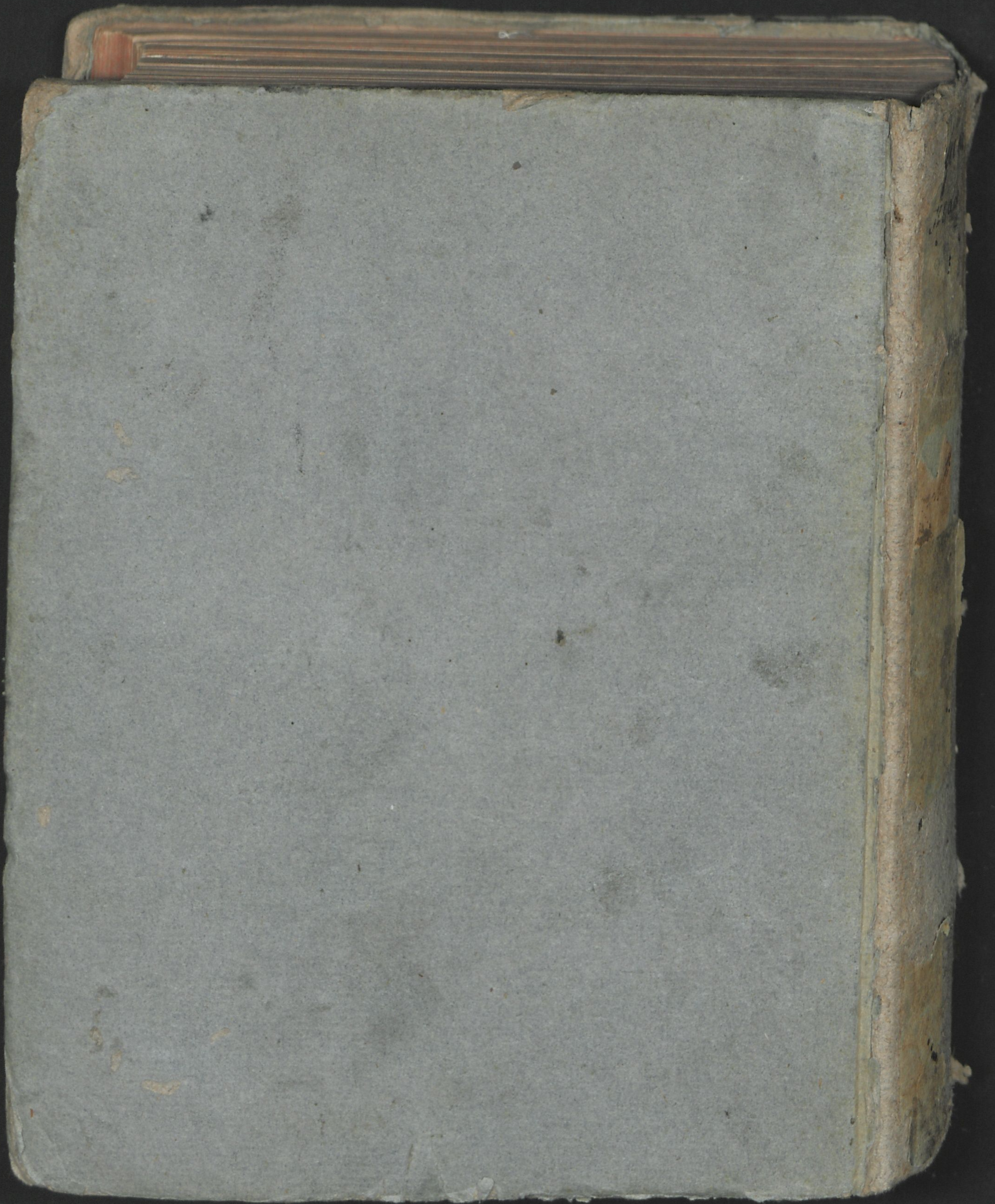
DEO OPT MAX. SIT HONOR, LAUS ET GLORIA.

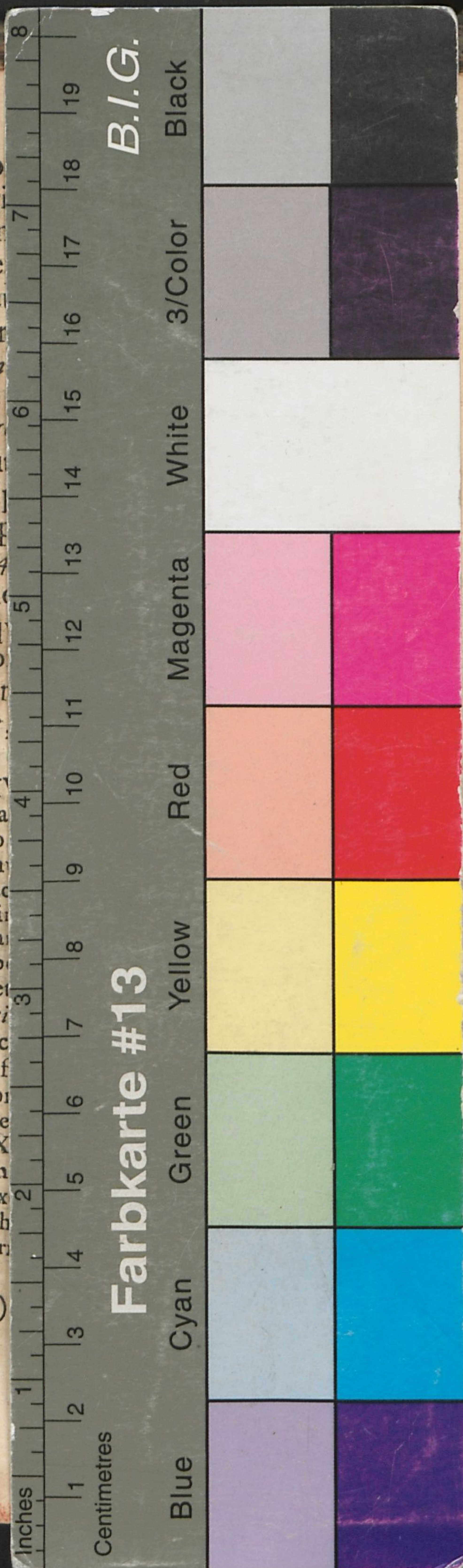
X 2588898

Reho

VD 17







DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS
De
**COLICO DO-
LORE,**

5.

Quam
DUCE & AUSPICE CHRISTO

Autoritate, jussu & Decreto
*Amplissimi Collegii Medici in Illustri & florentis-
sima ad Alchim Academia*

PRÆSIDE

RECTORE MAGNIFICO

Viro Amplissimo, Excellentissimo, Experientissimo

DN. MARCO BANZERO,

Augustano, Medic. Doctore ac Prof. Publ. celeberrimo
Facultatisq; suæ Seniore gravissimo.

Dn. Præceptore, Patrono ac Promotore suo omni honoris
observantiaq; cultu æternum d. venerando.

PRO LICENTIA.

Summos in arte Medica honores & Privilegia consequendi

Publico Eruditorum Examine & censura sistit

GVILHELMUS Banckel /

Dresdenſis.

In Auditorio majori horis ante & pomeridianis

Ad diem 9 Mart.

Literis JOHANNIS RÖHNERI, Acad. Typogr. Ann. 1654.

69.

